

מאמר מערכת

הشمיטה הצדקה והענוה

ר"א בן בירחותה אומר
תן לו משלו שאה
ושליך שלו, וכן בדוד
הוא אומר כי ממן הכל
ומידך נתנו לך.
אבות ג, ח

להבין מדרוע תוליה התורה (ויקרא כא) את מצות שמיטה ב"כ כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם" דוקא. ומדרוע אמרת התורה "ושבתה הארץ שבת לה" שיש שנים תזרע וכיו' והשביעית תשפטנה" וכיו'. לכארה היה צריך לכתוב להפך. קודם "שש שנים תזרע" וכיו' והשביעית תשפטנה" ואחר כך "ושבתה הארץ שבת לה". גם צריך להבין מדרוע אמרו זו"ל (כתובות כה, א) שבhalb נחתייבו ישראל מיד כשנכנסו לארץ אבל בתרו"ם ובشمיטה ווילוב וביכורים לא נתחתייבו אלא לאחר י"ד שנה של כיבוש וחילוק. מה נשתנו אלו מחלוקת.

דקודקים אלו ועוד, עמד עליהם הרוב הגדול מהר"ם בן חביב זלה"ה בדרשותיו (נד"מ מכ"י, ירושלים תש"ט) פרשת בהר. ומכלין שדבריו ערבים ונכוונים נבייא תוכן דבריו: ה' ציינו בשביעית שלא לזרוע השדה ולהפקירה למד דעת את העם שיכירו וידעו כי לה' הארץ ומלואה וכמ"ש בסנהדרין (לט, א): "אמר הקב"ה לישראל זרעו שׁ והשְׁמִיטו שׁבע כִּי שְׁתְּדַעַו שְׁהָאָרֶץ שְׁלַי"; "ולא ירום לבבכם בשבה ארצכם ותשכחו על מלכותו". רש"י. וכותב הראנ"ח בדרשותיו בפרשת כי תבוא שלכארה לפי זה היה ראוי לעשות הרבה שנות שמיטה כדי שלא ירום לבב אنسוש לומר שהוא אדון הארץ, אלא שהקב"ה רחמן ואני מחייב עליהם ליסרם ולצוחם לעשות הרבה הרבה שנות שמיטה. באופן שהטעם במצוות שמיטה להורות כי גרים אנחנו, ואין הארץ מוחזקת בידינו. ויראה שגם תרומות ומעשרות וביכורים טעם הוא כדי שנדע שהארץ שייכת להקב"ה וגרים ותושבים אנו בה. וכך ב"ד שנים של כיבוש וחילוק שעדיין לא נתברר חלקו של כל אחד, ואין שום אדם מחזק עצמו לאדון על הארץ, אין צורך לביכורים וشمיטה ותרו"ם. אמנם אחר י"ד שנה של כיבוש וחילוק, אפשר שיטתה אדם ויחשוב כי הוא אדון הארץ על כן ציינו במצוות הנ"ל, להורות שאנו נחשים רק כאריסים ולא אנו אדון הארץ.

זה רמז הכתוב באמרתו "כי תבואו אל הארץ אשר אני נתן לכם", דוקא משתבאו לארץ המיחודה "אשר אני נתן לכם" כלומר לכל אחד יש כבר חלקו המיחודה - "ושבתה הארץ שבת לה" כלומר לשם ה', ולא לצורכם, להבראת הארץ כדרכם של עובדי אדמה שמוביירים שנה וכיו'. אלא "שבת לה". לבתיו ירום לבב העשירים על העניים לומר שהמה אדון הארץ, אלא ידעו הכל שאין הארץ אלא פקרון בידם.

וידעו דישראל נקרו בנים ועבדים לה". בנים - כשבועשים רצונו של מקום, ועבדים - כשהAINם עושים רצונו של מקום. והיינו דתנן באבות: "תן לו משלו וכו' וכן בדוד הוא אומר כי מידך הכל" וכו'. למד שאל יחשוב אדם שנוטן צדקה וועשה רצונו של מקום שהוא כבן להקב"ה וירום לבבו על אחיו העני, בחושבו שמשלו הוא נוטן, אלא ידע שהכל הוא של הקב"ה. והביאה המשנה ראה מודד שהיה אדם גדול, מלך ועשיר, ולא החזיק טוביה לעצמו כלל, ואמר "כי ממן הכל ומידך נתנו לך". וזהו טעם מצות שביעית שיד הכל שווה בו, לביל ידמה האדם ששלו הם הנכדים, אלא יחזק עצמו לעבד להקב"ה כדי כדי והוא ולא נתן משלו כלום. וכן יעשה המצוה בשלימות כולה קדש לשם ח'. [ואפשר ליישב בזה מה שהקשה בעל התניא זלה"ה בתחלת ספרו, סתירה במאמרי רז"ל, דפעם א' אמרו אל תהיה רשות בפני עצמן. ופע"א אמרוafi' כל העולם אומרים לך צדיק אתה ענייך כרשות. ולהנ"ל ניחא, דבבאו לעשות צדקה וחסד עם אחרים אל יחשוב עצמו כבן להקב"ה שעושה רצונו והוא צדיק. אלא יחזק עצמו כעבד, שאינו משלו. ודיקא נמי דקאמריafi' כל העולם אומרים לך צדיק וכו'. דהנותן צדקה דרך המקבלים לפרש שהוא צדיק ונוטן וכו'. בזה דוקא תהיה בענייך כרשות דהינו כעבד ננ"ל. אבל בעלמא אל יחזק עצמו לרשות וכו' ודוק].

גלוין מס' 34 עוסק:

- א. את הгалוין אנו פותחים בחלק השביעית מתוך ספר "שלום ירושלים" להג"ר אברהם אלזראקי זלה"ה, שכבר פירטנו אודות ספר זה ומחברו בגלוין הקודם. בגלוין זה מתפרסם המאמר שכותב אודות מניין שנות השמיטה, עם תיקונים רבים עפ"י כת"י, ועם ביאורים וציטוטים מאת ח"ר המכון.
- ב. חלק ראשון מתוך אמרו של מוש"ר הג"ר שם"ע שליט"א מורה דרכו של המכון, בעניין גבולות עבר הירדן, ואנו תקווה שמאמר זה יפתח סדרת מאמרים בנושא גבולות הארץ, שאנו מادر זוקקים להכרעות ההלכתיות בנושא חשוב זה.
- ג. מאמר אקטואלי לקרהת חג הפורים הבעל"ט בדיון "משלוח מנות מפירות שביעית" מאת י"ר המכון הרב שניאור ז. רוח שלית"א.
- ד. מאמר בדיון "שביעית בפרחים" מאת הגאון רבי אליהו לוי שליט"א ראש בית מדרש לרבניים "יד הרב ניסים" בירושלים.
- ה. מאמר בעניין השקיה בשנת השביעית באמצעות מחשב, מאת הרה"ג רואבן אוחנה שליט"א מעיה"ק צפת ת"ז.
- ו. בדיון ספיחין בכנות קיבלנו את אמרו של הרוב גד שקוריו שליט"א מחברי ביהמ"ד "בני ציון" ירושלים.
- ז. מאמר על זמן חותת הביעור בפייטהיה, מאת הרוב דוד אביטן שליט"א מחברי המכון.
- ח. במדור תגבות, קיבלנו את תגבותו של הגאון הגדול הנאמ"ן שליט"א, על דבריו מוש"ר הג"ר שם"ע שליט"א, שהובאו בגלוין הקודם. ואת תגבותו של הרוב אהרון בוארון שליט"א, על תגבות העורך מהגלוין הקודם.

מידע הלכתי

חוות מעשר בשנת השמיטה

לשאלת רבים ובפרט המנוים על בית המעשר, אודות החוב בשנת השמיטה של תרומות ומעשרות, הריני להביא הוראות קצרות כפי שפירסמו למוניים.

- פירות האילן שהנתנו בשנה השישית, אף שנגמר בישולם בשבעית ונלקטו בשבעית, דינם כפירות ששית, וחיבים להפריש מהם תרומות ומעשרות כדין שנה רגילה [בברכה - בטבל ודאי]. ויש לעשר מהם מעשר עני [וליתנו לעני], וראוי להדר ולחת לעני אף בספק טבל]. כמו כן יש לעשר מהם כבכל השנים מעשר ראשון, ובטבל ודאי חיב אף לחת לוי.
- פירות וירקות המחולקים במסגרת "אוצר בית דין" הרי שהם הפקר ופטור להפריש מהם תרומות ומעשרות.
- פירות וירקות שגדלו בערבה הדרומית, דינם כתוצרת חו"ל ופטור להפריש מהם תרומות ומעשרות.
- ירקות שגדלו במצוון מנוקך, חיב להפריש מהם תרומות ומעשרות, ומפריש מעשר ראשון וניתנו לוי [בטבל ודאי], כמו כן מפריש מעשר עני וניתנו לעני.
- פירות וירקות שגדלו אצל נכרי, אם גמר מלאכת הירקות הייתה אצל הנכרי, פטור להפריש מזה לחלוtin תרומות ומעשרות. ואם גמר המלאכה היה על ידי ישראל, חיבים להפריש מזה תרומות ומעשרות, אך לא ברכה. את המעשר ראשון חיבים להפריש, אך אין חובה לחת לוי. והמעשר הנוסף הנוגג בשנה זו, הוא מעשר עני, וחיב ליתנו לעניים, משום תקנה מיוחדת שעשו בשנה השבעית עברו העניים. אולם יש הסוברים שירקות שגדלו אצל נכרי וגמר ישראל את מלאכתם, יש להפריש מעשר שני ולא עני, ולכן הורו שלמעשה יש להפריש את שני סוגי המעשרות מספק, ולומר בלשון תנאי "אם צריך מעשר שני וכו', ואם צריך מעשר עני וכו'" ומופיע בנוסח ההפרשה. אולם דעת מרן בבית יוסף שມפריש רק מעשר עני וכן עיקר.
- כיוון שכאמור יש מציאות של חוות מעשר ראשון ועני בשנת השמיטה, כמו כן, כיוון שיש הסוברים שיש חוות להפריש מספק אף מעשר שני, כמו כן חילול רביעי נוהג אף בשנה זו, אשר על כן "בית המעשר" מפעיל את כל המסגרות כרגע אף בשנה זו שנת השמיטה, וכל אדם ינהג על פי האמור לעיל.

ברכה
שניאור ז. רווה
יו"ר המכון

מדור גנזי ארץ ישראל

ספר "שלום ירושלים" על ענייני ארץ ישראל ומצוותיה מאת הגאון רבי אברהם אלזראקי זלה"ה

הביאורים וציטוטים נכתבו בשכת אחים של י"ר המכון הרב שנייאור ז. רוחם וחבר המכון הרב דוד אביטן שליט"א

שנת השמיטה שורש עניין זה לידע שנת השמיטה, ולקיום מצות התלויות בה שלא לחורש ולזמור ולזרוע, וכן' כדנברא בע"ה. יעוץ בהרמב"ם בפרק י"ד דשMITAH וויבול¹, לאחר שכחוב סברתו, כתוב: אבל כל הגאנונים אמרו שמסורת היא בידם איש מפי איש, וכו', ומפורסמת אצלם ואנשי ארץ ישראל וכלם לא מנו אלא לשנות החורבן משליכים אותו ז', וכו', ועל זה אנו סומכין ומורין לעניין מעשרות ושביעית והשמatta כספים, שהקבלה והמעשה عمודים בהוראה וכו'. ועיין בספר הקדוש ספר החדרים, דף נ"ה, דפוס ייניצ'י², שהביא הרב כמה מחלוקת היו בין הרבנין להבין לשון הרמב"ם על בורי, ונאספו הרבנין המופלגים שבירושלים עיה"ק, ושלחו לרבני גאווי צפת עיה"ק וגם לרבני גודולי קושטאנדינה (ויסלאנקי) [ויסלאנקי], היו שם אנשים גדולים אנשי השם, וכלם הסכימופה אחד לדעת הרבנין הקודמים, ונחפטש המנהג כאשר הורה גבר הגאון מוהר"ר יוסף קארו בש"ע י"ז³, ששנת חמשת אלף ושי"ג לבריאת העולם היה שנת שMITAH. עכ"ד. וא"כ השנה הזאת שהיא שנת חמישת אלפיים וחמש מאות ותשעים ושלשה, היא שנת שMITAH, צא וחשוב. וחשבון זה עולה לסבירת ר' יודה⁴ ששנת היבול עולה לכאן ולכאן.

וראייתי להרב כסף משנה שפירש כל זה כאמור, (בhalca ה', אבל כל הגאנונים וכו') ובסוף כתב ז"ל: ומדקאמר ונשכול ממאה תרי (ונשך) [ונשך] הפריטי וכו' דהינו שתים של יובל, משמע בהדייא שלא מנו אלא שMITAH בלבד בלבד וכו' יודה. ואחר זה⁵ כתוב: ולפי חשבון זה וכו', כלומר מאחר שנתבאר שהחורבן היה בשנת השMITAH וכו', נמצא לפיה זה ששנת ה' אלף ושבכ"ז היה שנת שMITAH, וכך המנהג הפשט וכו'. ויעוץ שם למללה⁶ מזה מה שביאר והכריח שמה שאמרו ששנה שנחרב הבית מוצאי ז' הייתה, אינה כפושטה, אלא האמת ששנת ז' הייתה, וקרואה מוצאי שביעית, יعن' שהוא מונה שנה מיום החורבן עד

¹ halca ה ואילך.

² פרק נג

³ ס' שלא סע' יט.

⁴ ערכין דף יב עמ' ב.

⁵ halca ו

⁶ halca ד

יב' חדש, שכל מה שאירע באותה שנה מקרי שאירע בשנת החורבן וכו'. פירוש לפירושו, ד"מ [=דרך משל] ט' באב נחרב הבית, ומתייל השנה מיום ט' באב, אחר אלול של אותה מתייל תשרי שנה מוצאי ז', נמצא שעדיין בתוך י'ב חדש מהחרבן נקרא גם כן מוצאי ז', אף' שנחרב בז' עצמה, כנ"ל.

וראייתי להגאון בעל אורמים ותוממים שכותב בס"י ס"ז אות ב, עמ"ש מר"ן⁷ "ומדברי סופרים שתהא שמייתת כספים נהגת בזמן הזה" וכו'. כתוב הוא זוז"ל: והוא שלא תקנו גם כן יובל, שיהיה נהג לזכרון היובל, כתבו התוס⁸ דא"כ בשנת מ"ט ושנת חמישים לא היו יכולם לעבד הארץ, והנס שהיה נעשה לד' שנים לא היה, כי איןנו מן התורה, ולכך לא קבעו⁹. זה התירוץ איננו מספיק למאן דפסק קר' יודעה דשנת חמישים עולה לכאן ולכאן, א"כ לא קרה שהייתה היובל ושמייתה זה אחר זה תכופים ורצופים, כי אם בחמשים שנה הראשונים (שהיא) [שהיה] בשנת מ"ט ויובל אחריו בשנת ה'ן, אבל מכאן ואילך לא יקרה כמעט כלל שיבואו רצופים, צא וחשוב. וככ' עכ"ל.

ואחר נשיקת עפרות רגלו נוראות נפלאתי מדבריו, שהרי מבואר בגדרים דף ס"א, המהלויקת של רבן ור' יודעה, וכן בר"ה דף ט¹⁰, וכן בערךין דף י"ב¹¹, דסברת ר' יודעה, היא דשנת היובל מונין לכאן ולכאן. פירושו: לכאן, שנת חמישים נחשבת לז' שמייטין, ובסיום מונין יובל, שהוא שנת חמישים, באופן שמספרו חמישים מצורף ומחובר למספר השמייטה אחר מ"ט שנים. זה פירוש לכאן. ופירוש ולכאן, שנת היובל עצמו, אף' שהוא מחובר לחשבון סוף השמייטין, ונקרה שנת חמישים, כמו כן נקרה אחד לחשבון השמייטין הבאות וליובל. ומתיילין למנות היובל הבא אחריו - שנותיו - משנת היובל שעבר עצמו. דרך משל מיום שנברא אדם הראשון עד מ"ט שנים, ועד בכלל, נשלמו ז' שמייטין, ובשנת חמישים יובל, אח"כ היובל עצמו שמנינו חמישים מנין מספר אחד, וששה שנים אחרים נעשו שמייטה, וכן וכו' עד מספר מ"ח שנים ועד בכלל, נשלמו ז' שמייטות שמספרם מ"ט, כיוון שמנינו שנת היובל שעבר עצמו לחשבון א' ב' ג' וכו' עד מ"ח. באופן שבשנת צ"ח לadam הראשון היה סוף שמייטה, ובשנת צ"ט היה יובל, והוא מספר חמישים, כיוון שהתחלנו

⁷ ח"מ סי' סז סע"א.

⁸ גיטין דף לו ע"ב בד"ה ותוקן

⁹ דברי הא"ת הם תוספת ביאור בדברי התוס' בගיטין ה"נ, ועי' בפי' הפט"ע בח"מ ה"ל ס"ק ב, שכן ביאר בדברי התוס', וכן ביאר העב"ץ בଘותינו עמ"ס גיטין שם. ואולם בחידוש הר"ם בගיטין שם ביאר, שכונת התוס' הם רק לעניין ברכת וציוית ביובל, ואולם בשבייעת אף בזמן זהה מתקיעות ברכת וציוית. ועמ"ש על דבריו בעל אמריו אמת במקתבי תורה שלו סי' ס"ו. ע"ש. ועי' למрон החז"א זיע"א (שביעית י"ח, ד) שاتفاق הוא כתוב שאף בזוז"י שיכא שפיר ברכת וציוית, אלא שגדיר הבהיר הוא בכלל ישראל, ואולם הייחיד יכול ללקות בשבייל חבירו וכו'. ועי' ע"ז בתשובה מロン הראש"ל הגרא"י שליט"א (והוב"ד בס"ס השבייעת והלכותיה אותן יב). וער"ע בש"ת חלקת השדה (ח"א, שביעית סוף סי' ב).

¹⁰ עמוד א.

¹¹ עמוד ב.

החשבון משנת חמישים עצמו שעבר. אה"כ מונים שנת צ"ט עצמו שנה אחת, ק' שנה ב', וכו'. באופן שנת קמ"ז נשלמו ז' שמייטין, ושנת קמ"ח הוא יובל. אה"כ שנה קמ"ח עצמו אחד, עד שנת קצ"ו הוי סוף שמייטין, ושנת קצ"ז הוא יובל. וכן על זה הדרך עד לעולם, באופן שנת השמיטה שאסור להרוש ולוروع יבוא לעולם מצורף ומחובר לכל יובלותם שבعالם. וצריך לאסור עבודת קרקע שתי שנים רצופות לכל יובל שבعالם, כיוון שתבא אחר שנת שמיטה, כאמור, בין ל' יודה בין לרבען, שלרבנן יבא שנת יובל לעולם שנת חמישים, דהיינו מיום ברירת adam הראשון עד מ"ט נשלמו ז' שמייטין, שנת ז' יובל. אה"כ שנת נ"א אחד, שנת נ"ב ב' וכו', שנת צ"ט שמיטה, שנת ק' יובל. אה"כ שנת ק"א אחד, שנת ק"ב ב', וכו'. שנת קמ"ט שמיטה, שנת ק"ז יובל. באופן [ד] בין ל' יודה בין לרבען, אחר מנין ז' שמייטין הוא יובל, שהוא שנת חמישים משנה שמתחלין ל[מן]נות. ולעולם יבא ב' שנים רצופות איסור עבודת קרקע, אלא שחלוקין מאייה שנה מתחלין למנות היובל הבאה, שלרבנן מתחלין משנה נ"א, ולר' יודה משנה ז' עצמו, שנת הiyovel עולה לכאן ולכאן. ואני יכול להאריך, שהוא פשוט, וקצר המצע להשתרע.

ועל זה כתבו התוס' בגיטין דף ל"ו, שלא תקנו גם כן יובל לזכרון, וכו' שאין רוב הציבור וכו' לאסור שתי שנים רצופות וכו'. ופשוט שדברי התוס' יבא בין לר' יודה. וא"כ פלא בעיני איך קאמר התומים של' יודה "לא יבוא ב' שנים רצופות כלל אלא שנים ראשונים וכו' צא וחשוב". ומהילה המכובדו הגDOI, דסבר בפי ר' יודה אחר מ"ט שנים של adam הראשון ד"מ [=דרך משל], היה יובל שנה ז', ומתחילין החשבון של השמיטה הבאה מיום שנה ז' עצמו כאמור, ונשלם השמיטין לשנה צ"ח, ונשאר שנה צ"ט بلا שם [כלומר: לא שמיטה ולא יובל]. ובשנה ק' יובל כאמור, ומתחילין לספר השמיטה עצמה משנה הז', וכו¹². ועל פי יסוד זה לא יצא לו ב' שנים רצופות בלי עבודה וכו' אלא בשנים ראשונים. והו לומר כן, ומה פירוש בתיבת לכאן שאמר ר' יודה. והוא א"כ הפק הפסוק שאמר¹³: "וספרת לך" שצרייך להיות יובל אחר מ"ט שנה, ולפירושו היובל יהיה שנה נ"א מן התחלת המספר מן היובל עצמו שעבר¹⁴. וצ"ע דבריו¹⁵.

¹² כוונת הרב זצ"ל, שלדעת הא"ת, המניין ליבולות לעולם הוא לפי חמישים שנה, ואם שנת היובל הראשונה הייתה בשנת החמשים, היובל הבא יהיה בשנת המאה. אולם לענין שמייטה כיוון שעולה לכאן ולכאן א"כ שנת השמיטה הייתה בשנת צ"ח, כיוון ששנת היובל הראשונה עולה גם מן המניין.

¹³ ויקרא כא.

¹⁴ כוונת הרב זצ"ל, שאם מונים את שנת היובל הראשונה, ומאייך ממתינים לשנת היובל עד שנת ה'ק, נמצאת למד שחמשים ואחד שנה לאחר היובל יבוא היובל הבא.

¹⁵ ראה באור שמה הל' שמייטה פרק י' שכחוב ששיתות התומים היא כהירושלמי פ"ק דקידושין ה"ב, שסובר שלדעת ר' יהודה מניין היובלות הוא מן נפרד ממנין השמייטין. ע"ש. אבל הבהיר בר"ה ובגיטין וכי' אינו סובר כן. [עיין היבר בדברי ריש'י בר"ה ס' ע"א ל"ה וובנו, והנמשך ע"ש]. ובספר משנה כסוף להגרמ"ג שפира עמ' נ' בפניהם חדשות, כתוב שעכ"פ לפ"ז אין מקום לתמיהת התומים על התוס' דלא קיימי כר' יהודה, כיוון שהבהיר חולק. עוד האריך בחשיבות ומצא, שגם לשיטת הירושלמי, ברוב השנים שפירות יוצאת שמייטה סמוכה ליובל, דלא כהתומים. עש"ב.

הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א
אב"ד פתח תקוה וחבר מועצת הרוח"ר לישראל

שבעית בעבר הירדן

הרמב"ם ז"ל כתב בהל' שמיטה ווובל (פ"ד הלכה כ"ח) סוריה ו עבר הירדן שביעית נהגת בהם מדבריהם, וספיחי סוריה ו עבר הירדן מותרים באכילה, לא יהיו ארצות אלו חמורות מא"י שהחזיקו בה עולי מצרים ולא החזיקו בה עולי בבל, DIDOU ספיחיהם מותרים.

והראב"ד ז"ל בהשגות כי שא"צ להביא עבה"י מק"ז, דהרי לא החזיקו עולי בבל בעבה"י וسورיא, וע"כ ספיחיהם מותרים. ומן ז"ל בכרך משנה שם תירץ לדעת הרמב"ם ז"ל, דשמא כבשו עולי בבל קצת מעבה"י וسورיא, וכמ"ש בקידושין דינאי המליך כבש ששים עיר. ע"ש.

והנה מדברי מן ז"ל נראה דפשיטה ליה עבר הירדן וسورיא גם אם נכבשו ע"י עולי בבל, אינם חייבים בשבעיתמן התורה, אלא מדבריהם בלבד. זה פשוט, דאומר שמא יש ערים שכן כבושים עולי בבל, דהינו שמש"כ הרמב"ם ז"ל לא יהיו ארצות אלו חמורות וכו', דהינו אף' כבושים עולי בבל, מ"מ לא יהיו ארצות אלו חמורות מא"י שהחזיקו בה עולי מצרים. ונמצא דכל החיבור של ארצות אלו הוא דרבנן בלבד, וגם אם יכבשו אותן עולי בבל. ובאמת שכן פשוט בלשון הרמב"ם ז"ל. והראב"ד ז"ל שכתב שא"צ ק"ז וכו', נראה שהוא סובר שלא כבשו עולי בבל בארצות הללו כלל, וע"כ חייבם רק מדבריהם וספיחיהם מותרים. אבל אם היו כובשים אותן עולי בבל, היו ספיחיהם אסורים כשאר א"י. ונמצא דמחלוקת הרמב"ם והראב"ד ז"ל היא אם עבה"י הוא מארץ ישראל או לא.

VIDOU דמן החיד"א ז"ל בברכ"י (סימן תפ"ט) האריך והפליג מאד מאד בעניין עבה"י אם הוא מא"י, לא הניח פינה וזotta בתלמודים ומדרשים וראשונים הפלא ופלא (וAINO ATI CUT). ולהלן אביה מדב"ק ז"ל.

והקhillות יעקב (שבעית סימן ה') הקשה על הכסף משנה, ודאם באמת כבשו עולי בבל, אז באמת חשוב יותר מא"י שנכבהה רק ע"י עולי מצרים, דקדושה ראשונה בטלה, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' תרומות (פ"א ה"ה). ומnelly' שלא להחמיר בעבר הירדן וسورיא יותר מכיבוש עולי מצרים. ונשאר בז"ע.

ולפי מ"ש קודם אין מקום לקורשא זו, דהרבנן ז"ל סובר שעבה"י לאו א"י הוא, וע"כ גם אם יכבשו עולי בבל, לאו כלום הוא, דהיינו הם שחייבו שם שבעית, ולא עשווה יותר מהמקומות שבא"י שנכבהה רק ע"י עולי מצרים.

אלא שמן הכה"י ע"ה אדיל לשיטתייה, דהביא אה"כ דעת מן החזו"א ז"ל שהוכיה בראיות עצומות דעתה"י מארץ ישראל. וע"כ הוא תמה דאם כבשו עולי בבל, אז באמת חשוב יותר מא"י שנכבהה רק ע"י עולי מצרים בלבד. ואולם בדעת הרמב"ם ז"ל הדבר ברור לענ"ד דס"ל שעבה"י לאו מא"י היא. דאם חיתר הספיחים בעה"י הוא רק משום שלא נכבשה ע"י עולי בבל, אה"כ לממה צריך הרמב"ם ז"ל ליחיד הלכה מיוחדת לסוריא ועבה"י, והרי הם בכלל א"י, שככל מקום שלא נכבש ע"י עולי בבל ספיחין שבו מותרים. וגם לממה נקט בהאי לשנא, שלא יהיה הארץ האלו חמורות מא"י שהחזיקו בהם עולי מצרים, איך זה סלקא דעתין דיהיו חמורות יותר, אם לא נכבשו ע"י עולי בבל. אלא בע"כ צ"ל שמדובר שכבשו עו"ב, אך כיון

שהה עבה"י שאינו מא"י, על כן ספיחין שלו מותרים, שלא יהיו ארצות וכו'. ותלה הדבר בארץות, ולא בסוג הקיובש.

וגם לפי שיטתו ממן הכה"י ע"ה היה מקום לישב קושיתו, ולומר, דאע"פ שכבשו עולי בבל איזה מקומות בעה"י, הראל והוא מיעוט ולא אתרור לן איזה מקוםן, ע"כ הקילו בספיחין בכל עבה"י, דספיחין דרבנן וספיקן להקל. וכן על עבה"י משום שם לא כבשו הרבה ולא ידוע. ואין ה"ן שגם בתוככי א"י המקומות המוספקים יהיו ספיחיהם מותרים. אלא עדין קשה, דא"כ הוא, הוליל משום דספיחין דרבנן לא החמירו במקומות שלא ברור לנו שכבשו עולי בבל. ולמה يتלה העניין בחילוק שבין ארצות אלו ובין א"י. א"ו כמ"ש, דס"ל שעבה"י לאו מא"י היא. וע"כ גם לא הזכיר בה כלל באיזה כיבוש מדובר. אכן שום נ"מ בזה. כי זה לא א"י. ולא יועיל כיבוש כלל מאומה.

עו"כ הכה"י שם, עכ"פ לדעת המכ"מ עולי בבל כבשו גם בעה"י וسورיא, ולהראב"ד פשיטה ליה שלא כבשו עו"ב שם כלל, אלא רק בתוך א"י שבגבולות שנאמרו בפרשת מסע. עו"כ שכנראה שכן תפסו האחראונים, שבזה נחלקו הרמב"ם והראב"ד, אי עו"ב כבשו בעה"י וسورיא או לא. ולכאורה א"א לומר כלל בהרמב"ם שעו"ב כבשו בעה"י, דהרמב"ם כתוב שנוהגת בהם שביעית מדבריהם, ואם כבושים עו"ב, הרי היא א"י גמורה. דהא בביה ראשון ודאי היה עבר הירדן כא"י לכל דיניה. עכ"ק.

וכל זה כאמור הוא לשיטתו, דמפשט פשיטה ליה דעה"י הוא א"י. אך לענ"ד פשוט בד' הרמב"ם דעה"י לאו מא"י היא, וככ"ל. וזה היא שיטת ממן ז"ל בכספי משנה. וכי הנראה בזה נחלקו הרמב"ם והראב"ד ז"ל אם עה"י מא"י או לא, וככ"ל.

עו"כ הכה"י שם, והן באמת שהברכ"י (סימן תפ"ט) האריך והביא מחלוקת גדולה אם עבה"י מא"י מן התורה. ע"ש. אכן ממן ז"ל בחזו"א שביעית (סימן ג' ס"ק כה) הוכיח בריאות עצומות דעה"י כא"י לכל דבר. ו"ל, ועבר הירדן כאיז ישאל מן התורה לכ"ד, שהרי אמרו בערךין (לי"ב ע"ב) דמשגלו שבט וארכן וגד בטל יובל, משום שאין כל יושביה עלייה. אלמא דעה"י מיקרי א"י לעניין כל יושביה עלייה ובזה שדיין יובל ושביעית בארץ ההיא מן התורה וכו'. וכן משמע מהא דפ"ט מג' (שביעית) [דאוכלים בא"י בזיתים ובתמים עד שלא כללה לחיה בעבר הירדן]. וכן דין בתיה ערי חומה נוהג בה, כדתנן בערךין ל"ב וכו'. אלא שביעית בזה ז' קאמר ריבינו משום שלא כבשה עוזרא, וכמ"ש הראב"ד ז"ל וכו'. עכ"ל החזו"א. וכ"כ המל"מ כאן (פ"ד ה"ב), דמ"ש ריבינו מדבריהם, הוא משום שלא כבושים עולי בבל. ולמד את זה הגאון קה"י ממ"ש המל"מ שם (באמצע הדברם) ע"ד ממן ז"ל בכספי שם, שהם דברים מתמיינים, שם כבשו עולי בבל קצת ארצות מעבר הירדן, لما כתוב ריבינו שעבר הירדן שביעית נוהגת מדבריהם, היה לו לומר דארצאות שכבשו עולי בבל יהי שביעית נוהגת מן התורה. אלא ודאי דס"ל דעתך הירדן לא היה מכיבוש כלל. עכ"ל. והנה המל"מ בזה לשיטתו, שבספרו הבהיר פרשנת דרכים (ריש דרוש ח') שכח דההרי"י אדרבי ז"ל כתוב, דמשה ריבינו ע"ה החשב שעבר הירדן מארץ ישראל היא. ובאמת הוא מחרול. והוא ז"ל נחلك עליו שם וכחוב דעתך הירדן מארץ ישראל. והוכיח לה מתרנן בביבורים (פ"א מ"י) אכן מביאין עומר מעבר הירדן משום דברינו ארץ זבת חלב ודבש, והייב בתורות ומעשרות מן התורה כמ"ש ממן ז"ל. עו"כ דהרמב"ן ז"ל כתוב דארץ סיחון ועוג היא מכלל שבעה עמים. ורש"י ז"ל כתוב אין להננים חלק בארץ סיחון ועוג. וכי הובא בדברי ממן החיד"א ז"ל בברכ"י (סימן תפ"ט) בתחילה דבריו. וע"ש שהעיר עליו מ"ש איהו גופיה ז"ל בסוף ספרו פרשנת דרכים בפשיטות, דסיחון ועוג וسورיא אין חיבין בתרו"ם אלא מדברנן. עו"כ שם דיש מקום לדוחות הראיות שהביא מרש"י והרמב"ן ז"ל הנזקרים, די"ל דאפיקו הכי אינם מכלל ארץ ישראל. יע"ש.

ובאמת שגם כאן במל"מ הוסיף וכותב בזה"ל, ומ"מ נראה דהו"ש ורביינו עובדיה סבירא להו דעבה"י היה מכיבוש בבל. ודוחק. וכעת הדבר צרי' צלי' תלמוד. וכור' עכ"ל. אך עכ"פ נראה בדעת הרמב"ם פשיטה ליה דעבה"י מכל ארץ ישראל היא, ומ"ש שביעית נוהגת בה מדרבנן, הוא משומש שלא כבשו עולי בבל. והוא תנא דמסיעיה למירן החזו"א ע"ה. אך רבים נחקלים ע"ז כמבואר בברכ"י שם. ומדברי מירן ז"ל בכסף משנה ודי' דעולה ההיפך מזו. גם המל"מ גופיה הבין כן בדברי מירן ז"ל בכסף משנה, כאשר מבואר להדי' ממה שתמה עליון דאם איתא שעולי בבל כבשו קצת ארכות בעבר הירדן, למה כתוב ורביינו שביעית נוהגת מדרריהם, היה לו לומר שמקומות שכבשו עולי בבל שביעית נוהגת בהם מן התורה, וככ"ל. וודעת לנבון נקל דאתמה ע"ד מירן ז"ל, עפ"י שיטתו הוא ז"ל, דמפשט פשיטה ליה שעבה"י הוא מא"י וכמ"ש בפרשת דרכיהם. אך לפי מ"ש בדעת מירן ז"ל דפשיטה ליה בדעת הרמב"ם ז"ל דעבה"י לאו מא"י היא, שקטה הארץ והכל על מקומו יבא בשלום. וע"ע להלן מ"ש בזה בעה"ו. ועיין עוד בחזו"א זורעים בסופו (ליקוטים סימן י') שהאריך בזה. נמצוא לפ"ז דוגם לרמב"ם ז"ל לא כבשו עולי בבל את עבה"י ודלא כהכ"מ.

וכבר כתבתי לדלון הרמב"ם ז"ל נראה ברור כמו שפרשו מירן ז"ל בכסף משנה, דתלה את החלוק בארכות ולא בכך שלא נכבש ע"י עו"ב. ועודadam כא"י הוא, מה צרכיהם כל ההלכה זו, והרי הוא נכלל במ"ש הרמב"ם ז"ל שם (הלהקה כ"ו) דמקומות שלא כבשו עולי בבל נוהגת בהם השביעית מדבריהם וספריחן שליהם מותרים, ולמה צרי' לעשו הלהקה מיוחדת לסוריה ועבה"י וככ"ל.

אלא שאנחנו צרכים לישב הוהכות של מירן החזו"א ע"ה שלא יקשה על הרמב"ם ומירן ז"ל.

ובפרט שהחשב"ץ ח"ב (סימן קצ"ח), הובא בקה"י שם, הוכיח שעולי בבל ודי' כבשו בעבה"י, מהא דערכין (ל"ב), דעיר גדור בעבה"י קידשו בקדושת עיר חומה. ולומר שנשאר צד קדושה (מקדושה ראשונה בדעתה) גם לאחר שגלו ויכולים לקודש עיר חומה בלבד כיבוש, זה אינו, דא"כ למה כשלו פקעה קדושת ע"ח ראשונה שקידש יהושע, כמבוואר החם בגמ' לאו ע"כ דבלי' כיבוש לכיכא קדושת ע"ח. ואפ"לו קדושה שהיתה מכבר בטלה. ומדركשו עתה בביית עזרא ערי חומה, מוכראה שכבשו עולי בבל בעבר הירדן. ע"ש בתשכ"ץ.

עו"כ שם שבספר מרכיבת המשנה הלכות שמיטה (פ"ד ה"ח) הוכח ג"כ שעולי בבל כבשו בעבה"י, שהרי בירושלמי שביעית (פ"יו ה"א) כתבו את העיירות שכבשו עולי בבל, ומנו בינהם את חשבון יובקא [היא נחל יובק], ונחל זור ויגר שהדotta [היא גלעד], ורעם רגיעה [היא קדרש ברנע]. וכל אלו הן עיירות שבעה"י.

והגאון קהילות יעקב ע"ה כתוב ע"ז, ולפ"ז שהתברור מהירושלמי ומסוגיא דערכין שכן כבשו ע"ב בעבר הירדן, קשה טובא מ"ש הרמב"ם ז"ל דשביעית בעבה"י מדבריהם, דא"א לומר שהכיבוש לא הוועיל בעבה"י לעשותה כא"י, כשיתן כמה אחרונים ז"ל שהבאי הברכ"י, מכוח הראיות שהבאי החזו"א, דכשgalו בני גד ובני רואבן בטלו היובלות, ומהא דאוכליין בא"י עד שיכלה לחייה בעבה"י. דמכל זה מוכחה דעבה"י דינה כא"י. וגם א"ל לומר דכונת הרמב"ם ז"ל על זה"ז דשביעית מדבריהם, כדמותה בפ"י ה"ט. דא"כ למה כתוב זה במיוחד על עבה"י, וכי ס"ד דעבה"י עדיף מא"י. עכ"ק.

הנה הדבר מבורר שכן כבשו עולי בבל בעבר הירדן, עד שהקה"י תמה דא"כ למה כתוב הרמב"ם ז"ל דשביעית בעבה"י מדבריהם. וכבר בירורתי שהעיקר בדעת הרמב"ם הוא כמו שפרישו מירן ז"ל בכ"מ, כמו שכאן הוא דעת ובין מגדולי האחרונים שהובאו בברכ"י הנ"ל. אלא שצרכיהם לישב את ראיותיו של החזו"א.

עוד יש להוסיף בזה, למצינו שמדוברים את עבה"י וسورיא בהדי הדדי. ובודאי לא בכדי מסמיכים אוטם זל"ז. ובسورיא בודאי יודה מון החזו"א ע"ה דשביעית נהגת בה רק מדבריהם, דקי"ל כיבוש יחיד לאו שמייה כיבוש. ובין לפירושי זל"ב בגיטין (ח' ע"ב) שפירש הטעם דהוי כיבוש יחיד, משום שכבס אותה לעצמו. ובין לפירוש התוספות, שפירשוה ע"פ הספרי בפרשタ עקב (סימן נא) שאמור לו הקב"ה לדוד פלטرين שלך לא כבשת, שהוא ייבוש שהיה סמוך לירושלים, ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובה. לשני הטעםים אינו כיבוש, ואינה חיבת בשבעית אלא מדבריהם.

והקה"י שם כתוב דआפ"י דהרבב"ם זל"ל (כפ"א דתרומותה ה"ג) הביא את הדרשה של הספרי הנז', מ"מ ס"ל שלא מהני כיבוש יחיד אפילו בא"י שלא שיק שם הטעם של הספרי, כיועין בפ"א דתרומותה ה"ב. אבל התוס' בגיטין הנז' ס"ל דבא"י עצמה מהני כיבוש יחיד. [וצ"ע בדברי הרמב"ם זל"ל בפנים, למה הביא דברי הספרי. ואיננו עמי בעט].

ומהרי"ט צהлон זל"ל (סימן רט"ז), הובא בברכ"י שם, תהה, דגם עה"י נכבש ע"י משה רבינו ע"ה קודם כיבוש א"י. וא"כ הו"ל כיבוש יחיד. וצריך לי עיון בדב"ק, דעה"י כבשו משה וכל ישראל במאמר ה' ב"ה, ואיך קורא לו כיבוש יחיד. דגם להחותס' דפסקו כהספרי, שהטעם הווא משום שהקדים את סוריא לפניו היבוסי הסמוך לירושלים, מ"מ נראה אדם הוי כובשים אותן אלה כל ישראל, היה לו דין א"י. ואפי' נימא דגם זה לא מהני, אפשר דהטעם הוא משום שהוא לא ציהה. וזה בעצם רמזו בדברי הספרי, שא"ל הקב"ה פלטرين שלך לא כבשת וכו'. אבל עבה"י נכבש ע"פ ה' וע"י משה וכל ישראל.

ואולם עבה"י אינו מכלל הגבולות של א"י המפורשים בפרשタ מסע. וצ"ל מכה מה התקדשה. ונראה דעתם היכיוש מקדשה. וצ"ל כן, דהרי כל החסרון בסוריא הוא משום שהיה כיבוש יחיד, וש"מadam הוי כובשים אותה ברובם שפיר היה מתקדשת בקדושת ארץ ישראל. אלא דלפ"ז צ"ל למה נחלקו בעבה"י שנכבהה ברבים ועפ"י ה' ב"ה.

והלום ראייתי למן הקה"י זל"ל שם שעמד ע"ז, וכותב דנוראה דקדושת עבה"י היא רק מכה כל מקום אשר תdroוק כף ורגלים לכם יהיה, דانياה מעיקר א"י שבפרשタ מסע. ושכן פירש הר"ש משנין בתו"כ (ר"פ בהר), דתניא, כי תבאו יכול משבאו לעבה"י, ת"ל אל הארץ, הארץ המיויחדת. וכותב הר"ש זל"ל, דאחר שנתחייבו בא"י גם בעבה"י היהת נהגת. ובספרי פרשת עקב יליף לה בגז"ש יהיה יהיה. וכותב בשם מהריט"ץ זל"ל הנז', דכיוון שהדין דכל מקום אשר תdroוק כף ורגלים, אינו אלא לאחר שכבשו כל א"י, א"כ עבה"י שנכבהה קודם א"י לא תהא אלא כדין כיבוש יחיד, דקי"ל דלא הווי כיבוש. והקה"י כ' דא"ל לאחר שכבר נכבשה כל א"י בימי שלמה הוקדש גם מה שנכבהה מוקדם, דא"כ מהאי טעמא גם سورיא תהא כא"י ממש אחר שנכבהה, דלענין דין כל מקום אשר תdroוק כף ורגלים בעיןן שייתשבו ישראל בכל א"י, ורק אז ראוי לעשותות תוספת, וזה לא עשה מעולם. ומשו"ה سورיא אינה אלא בדין כיבוש יחיד. עו"כ שם, א"י נמי כמ"ש המקדש דוד (סימן נ"ה), דرك היכיוש מקדש, ולא במה שהארץ כבושה, וכיון שבשעת כיבוש עבה"י לא נתקדש, משום הטעם של הספרי הנ"ל,שוב לא מתקדשת אח"כ מכוח מה שכבשו את כל א"י. וע"ש בדב"ק.

וכבר כתבתי שיש הבדל גדול בין כיבושה של سورיא ובין כיבוש עבה"י, ובפרט לפי פירושי זל"ל, דכל הטעם דאינו כיבוש הוא משום שכבשה לצורך עצמו. אשר ע"כ קראו לו זה כיבוש יחיד. וגם הרמב"ם זל"ל שהביא דברי הספרי הנ"ל, מ"מ ס"ל דגם בא"י גופה שלא שיק הטעם הזה, לא מהני כיבוש יחיד. אבל עבה"י לא היה ביחיד, אלא משה רבניו ע"ה וכל ישראל כבושה, ועפ"י ה' היה הדבר, ומעולם לא קראו לו זה כיבוש יחיד. ומ"ש מהריט"ץ דין כל מקום אשר תdroוק, אינו אלא בתור שכבשו כל א"י וכו'. וזה יצא לו ע"פ הთורת הכהנים, דתניא יכול משבאו לעבה"י, ת"ל

אל הארץ וכו'. ומזה למד דאין עבה"י קדושה עד שיכבשו כל א"י. ולענ"ד יש מקום לפרש אחרת את ההורת כהנים הנז', דלא באו לשול קדושת עבה"י מהטעם שעдин לא כבשו כל א"י, אלא הci קאמר דלא נתחיכבו במצוות התלויות בארץ - בעבר הירדן - עד שיתחיכיבו במצוות אלו בא"י, דכל י"ד שנה של כיבוש וחולקת הארץ לא התחיכיבו בא"י במצוות אלו, והוא ס"ד עבה"י שכבר נכבשה וגם ניתנה לבני גדר ובני רואובן, א"כ יכול שהחיכיב מיד, ת"ל אל הארץ, שכל זמן שלא נתחיכבו בא"י גופה לא חל חיוב בעבה"י. וזה מודוקדק היטב בדברי הר"ש ז"ל, שכח ע"ז, ומיהו לאחר שנתחיכבו בא"י. ולא כחბ לאחר שכבשו את א"י. לומר שהחיבות תלייה מילתה. ועיין בהמשך הדרשה שבספריו הנז' שהדברים מוכחים כמ"ש.

ובאמת יש בזה סברא גדולה, דאחר שאין עבה"י מגופה של א"י, והיא ורק תוספת קדושה, מכוח כל מקום אשר תdroון, וכnen"ל. א"כ לא שייך להרחיב ולהגדיל קדושת א"י על מקומות אחרים שבhem דרכה ורגלי ישראל וכבשו, אלא שכבר חלה הקדושה בא"י בפועל, ואז ניתנה לנו רשות להרחיבתה ולהוסיפה על מקום אחר. אבל אם בא"י גופה עדין לא חלה הקדושה בפועל, שלא נתחיכבו עדין מחייב ניקח להוסיפה על מקומות אחרים.

ולפ"ז יש מקום לדבאת התחיכיבו בעבה"י בכל המצוות הتلויות בארץ מן התורה, אחר שכבר התחיכיבו בהם בא"י, והוא מכוח הכתוב דכל מקום אשר תdroון. אלא לדלפ"ז קשה טובא על הרמב"ם ז"ל, דהשווה עבה"י לסוריה, וכחוב דאין נהוגה בה שביעית אלא מדבריהם, וכnen"ל. ועיין מזה להלן בעה"ז.

ושו"ר שהדברים שכחתי קרובים מעט לדבר מהריט"ז ז"ל, ביסוד הדברים, דגם הוא ז"ל כתוב בהמשך לחلك בין סוריה ובין עבה"י, דסוריה הוא בדרך קנס על שעוזבת א"י וככש את סוריה, אבל משה ורביינו ע"ה לא הורשה ליכנס לארץ, וע"כ לא שייך לכנסות לארץ, למה לא כבשו את א"י תחילת. והביאו הגאון קה"י שם, וכחוב עלייו דא"צ לדוחוק ולומר שקסן הוא על שודד לא כבש א"י תחילת, דשפיר י"ל שודד לא עשה בזה איסור, רק לא היה גדר מצוה אלא אחריו כיבוש א"י, וע"כ לא נתקדשה. אבל משה שכבש עבר הירדן ע"פ ה', גם היה זה מכל מלחתה כיבוש א"י, שסיחון ועוג היו מעכבים אותם מליכנס לא"י, ובודאי שזה היה כיבוש של מצוה, ושפיר נתקדשה עבר הירדן מдин כל מקום וגוי, אע"פ שזה קדם לכיבוש א"י. עכ"ק. ודפק"ח.

והנה למעשה גם דבריו ז"ל דחווקים, דאחר שההורת כתבה כל מקום אשר תdroון וגוי, ולמדנו מזה שהכיבוש מביא קדושת א"י לאותם מקומות, מנ"ל לחلك בין כיבוש של מצוה, או שאינו של מצוה. וכנראה שזה מה שדחקו להריט"ז ז"ל לכתב שהוא קנס. אך כבר כתוב הקה"י שגם זה הוא דוחק.

ועוד קשה לי על פירושם ז"ל דכל זה שייך רק לשיטת התוספות דכתבו שהטעם שسورיה לא נתקדשה הוא ממש שקדמים לכובשה קודם שכבש פלטرين שלו. אבל להרמב"ם ז"ל דס"ל דכיבוש יחיד אינו תלוי בטעם זה דוקא, וכמ"ש בקה"י שם, אך נחلك בין כיבוש של מצוה או שאינו של מצוה, ואיך נוכל לומר שקסן על שהקדמים סוריה תחילת, והרמב"ם כותב שוגם בתוככי א"י כיבוש יחיד אינו כיבוש. וא"ל דזה גופו הטעם של הרמב"ם ז"ל שכח שם, שאין עבה"י חייבות שביעית אלא מדבריהם, ממש שאעפ"י שהוא כיבוש של מצוה מ"מ לא היה כיבוש, שלא יעלה על לב לומר דשם כיבוש ל"מ אפי' ברכבים ועפ"י ה', והכתוב אומר כל מקום וגוי.

וע"כ נלע"ד לפרש כמ"ש קודם, דכיבוש עבה"י לא נחسب לכיבוש יחיד כלל ועיקר, דמשה וישראל כבשו עפ"י ה' ברוך הוא. אלא שלא נתחיכבו במצוות הארץ בעבה"י עד שיתחיכיבו בא"י, וכnen"ל.

והנה הכה"י אזיל בשיטת החזו"א. מלבד מ"ש הרמב"ם שחייב שביעית בעבה"י הוא מדבריהם, שזה משומש שלא כבשם עזרא, וכגון"ל. בזה נתה דעתו של הכה"י, אחר שראה מ"ש התשב"ץ ומרכח"מ להוכיח דעתו"כ כבשו גם בעבה"י. ואחר שהסביר שבתחלת היתה קורושתת של בעבה"י מן התורה, וכמו שהוכיח החזו"א, אז כתוב שאחר שגלו ופקעה קדושה ראשונה ובא עזרא וכבשו בא"י וקידשו, גם בעבה"י כבשו, ועכ"ז אין בהם קדושה מן התורה, אלא מדרבנן בלבד, ככיבוש יחיד. וכתיב הטעם עפ"י מה שביאר דמשה נצווה לכבוש והוא מזו, משא"כ בימי עזרא שלא נצטו ע"ז, והזור להיות ככיבוש יחיד. וע"ש עוד טעם אחרים, למה לא נוהג שביעית מהתורה בעבה"י גם במקומות שכבשו עולי בבל. ועין להלן בעה"ז.

ואולם ראיתי אחריו רואイ למר בריה דרבינא, הגרא"ח שליט"א, בדרך אמונה (הלו' שמייטה פ"ד הכה"ז), דנקוט ואזול בשיטת מrown החזו"א ע"ה שלא שינוי כלל. וועל' שם (ס"ק כ"ד), מן התורה עבר הירדן כא"י לכל דבר, ובזמן בית ראשון נהג בו שביעית מן התורה. ומ"ש רבינו כאן מדבריהם, משומש שלא כבשו עולי בבל. ולכן הספיחין מותרין, כנ"ל, במקומות שלא כבשו עולי בבל, וכן סוריה לא כבשו עולי בבל. עכ"ל. ולא זכית להבini דב"ק, דלפי דבריו הרי עבר הירדן כא"י ממש, ולמה קבעו לו הרמב"ם ז"ל הלכה מיוحدת, והלא בכל א"י נמי דינא הכל. ועוד דמקרים ואומר, עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם, ואם באמת זה נאמר רק באותם מקומות שלא כבשו עולי בבל, לא היה לו להקדמים ולכתוב שהוא מדבריהם, ובכל א"י נמי הוא מדבריהם, באותם מקומות שלא כבשו עולי בבל. ועוד קשה טובא, למה צירפו עם סוריה בהזאת מהחטא, והם וחוקים ושונים זמ"ז בתחלת. ובשלמא ע"ד מrown החזו"א ע"ה, היה מקום לומו, דמשום דס"ל דעולי בבל לא כבשו עולי בבל, על כן קבע לו הלכה מיוحدת, לומר דהו שונה בזה משאר מקומות בא"י, דשם צריך להבדיל בין מקומות שכבשו עולי בבל ג"כ, ובין המקומות שנככשו רק ע"י עולי מצרים בלבד, אבל על בעבה"י אין חילוק, דכללו דרבנן וכל ספיחיו מותרים, משומש דלא היה בו כיבוש של עולי בבל כלל. וכן היה מקום לדחוק ולומר ההשוה אותו לסוריائ לעניין הספיחין משומש דשים בזה, וועל' ומקרה ערים שכבשו עולי בבל שם באמת הספיחין דרך אמונה נר"י דכתב שם בס"ק ר"ה וועל' ומקרה ערים שכבשו עולי בבל מה שמייטה אסוריין. עכ"ל. ובציוון ההלכה (שם אותו שנ"ו) כי עיין למרכח"מ וקה"י לאאמו"ר זלה"ה שביעית סימן י"ב, שהוכיחו שיש שם ערים שכבושים עולי בבל. עכ"ל. ואחר שהסביר שגן בעבר הירדן יש ערים שכבשו עו"ב, א"כ אין שום סיבה ליחיד ההלכה נפרדת לעבה"י, ולומר שביעית נוהגת בה מדבריהם. אלא הרי היא ככל א"י דמקרים משומש דשים ספיחין כלל. אבל להגאון עו"ב ספיחין מותרים.

עוד קשה לי מ"ש איהו גופיה נר"ו לעיל בהלכה כ"ז, שכיבת הרמב"ם ז"ל, סוריה אע"פ שאין שביעית נוהגת בה מן התורה וכו'. וכתיב בדרך אמונה שם (ס"ק קצ"ח) דהינו בזמן בית ראשון, בזה"ז גם בא"י מדרבנן כנ"ל ס"ק קפ"ט, ומ"מ גזרו עליה גם בזה"ז. עכ"ל. ומאחר דלמד מזה שיחיד דין מיוחד לסוריاء, דר"ל שגן בבית ראשון דינא הכל, ובכל א"י נמי מדרבנן בזה"ז, א"כ בעבה"י נמי צ"ל כן,adam רק במקומות שלא כבשו עו"ב הוא דנוהגת שביעית מדרבנן, הרי גם בכל א"י נמי הדין כן, וכגון"ל. ועוד דכאן כתוב דסוריاء גם בזמן בית ראשון אין בה שביעית מה"ת, ולהלן (ס"ק ר"ד) כתוב, שגן סורייא לא כבשה עולי בבל. ומשמעו דאילו כבשה עולי בבל היו ספיחיה אסוריים. ואמאי, הא מלכתה לא היה בה דין שביעית, ורק אסרו לעבד בה במוחבר (ע"ש בדרך אמונה ס"ק קצ"ט), כדי שלא יניחו את א"י וילכו ווישתקעו שם. וא"כ אין זה תלוי בכיבוש עולי בבל כלל.

וגם מ"ש שם אביו מrown הכה"י ע"ה, דבערים שכבשו עו"ב בעבה"י באמת הספיחין אסוריין (שם ס"ק ר"ה). דנוראה מזה דר"ל דגם הכה"י קאי בשיטת מrown החזו"א ע"ה, רק דיש ערים שם הספיחין אסוריים משומש דשים עו"ב. ובאמת המיעין היבט בדברי הכה"י שהזורתה, יראה

זהו ז"ל אחז לו דרך אחרת בעניין זה. שבסוף אות ב' שם כתוב, ז"ל, והשתא באיתבר מסוגי דערclin ומיירושלמי פ"ג, דע"ב כבשו עבה"י, קשה טובא מש"כ הרמב"ם ז"ל דשביעית בעבה"י רק מדבריהם כשיטת כמה אחרים ז"ל שהביא הברכ"י, מכוח הראיות שהביא החזו"א וכו'. כתוב שם עוד ז"ל, ולומר דמ"ש הרמב"ם ז"ל דעבה"י חייב מדבריהם, הינו לפ" שיקיר דין שביעית בארץ" והוא מדבריהם בזה"ז כדמות בפ"י ה"ט, זה א"ל לומר, דא"כ למה הזכיר דין זה במישרין בעבה"י, וכי ס"ד דהוה אמינה שבעה"י עדיף מאי". עכל"ה. והרי כבר נתה בזה מדברי החזו"א ע"ה, שכחוב לעיל ממשו דמ"ש הרמב"ם ז"ל מדבריהם, בשביעית בזה"ז קאמר רבינו, וכמ"ש הרaab"ד ז"ל וכו', וסיעו ליה מדברי המל"מ, וככ"ל. ועתה כתוב דין א"ל לומר שזה הפ" ש"מ מדבריהם". אלא בע"כ צדיכים אנו לומר שאחר שתברור לנו מערclin וגם מהירושלמי שכן ע"ב כבשו גם בעבה"י, אז בודאי דין א"ל עוד לפרש דמ"ש הרמב"ם מדבריהם, קאי רק על זה"ז ועל מקומות שלא כבשו ע"ב, דין א"כ למה צריך ליהדר דבר זה בעבה"י.

ועיין עוד בקה"י (שם אות ד) שכחוב, ומעתה ייל דכ"ז שיקר בכיבוש ראשון דאו נצטויה משה רבינו ע"ה לככוש בעבה"י, אבל לבתור שפקעה קדושתה כשלגלו, ייל דכשעללה עוזרא לא היה מצוה על ישראל לכברש בעבה"י, ורק משה רבינו ע"ה נצטויה לככוש סיכון וועוג, ומילא בימי עדרא הדר הו"ל בעבה"י כסוריה, שאינו מתקדש קודם ככוש א"י. וכיון שבכיבוש עוזרא נותרו הרבה כרכיכים שלא כבושים (או לא נכבהשה כל א"י), מילא בעבה"י אע"פ שנכבהשה, כדמותה מערclin ל"ב, ומהירושלמי פ"ו וככ"ל, לא הו"י אלא מדרבן, דין ככוש יחיד. ומ"ש בערכין דקידשו ערי חומה בעבה"י, הינו מדרבן. ואין זה דומה וככ"ה. נמצא מפורש ומובהר בלשונו, גם המיקומות שנכבהשו ע"י ע"ב בעבר הירדן, אין בה שביעית אלא מדרבן, כמו סוריה, דבפירוש אמר, דין ככוש יחיד. וע"ש שמלפל בזה כדי ה' הטובה עליון, דאולי ייל דבימי עוזרא שיפיר יכולו לקדש חוץ לגובל א"י אפי' שעדרין לא כבשו כל א"י, משום דלא נצטויא אז לככוש את כל א"י. וע"ש שחוזר ודוחה את זה, וכותב בזה"ל, דשיפיר ייל אפי' כשאים מחויבים לככוש כל א"י, מ"מ אין מקום שקדש חוץ לגבולות א"י, כל זמן שא"י העיקרת לא נכבהשה כולה. ולפמש"כ גם בעבה"י היה דין בימי עוזרא דין ככ"ן סוריה, ומשו"ה שפיר פסק הרמב"ם ז"ל דעבה"י אינה חיבת שביעית אלא מדבריהם. עכל"ה. ולא נותר עוד ספק כלל דהקה"י מבאר דכונת הרמב"ם שם בימי עוזרא בעבה"י נהגה שביעית רק מדבריהם, ואפ"ל באותם ערים דעבה"י שכבשו ע"ב ג"כ. ודינה כסוריה ממש.

וכבר כתבתי כמה הוכחות מלשונו של הרמב"ם ז"ל להכריח דין עיקר וכן מבואר מדברי מزن ז"ל בכסף משנה שם וכמ"ר לעיל.

שו"ר בביור ההלכה שבדרך אמונה שם (הלכה ב"ח ד"ה בעבה"י), הקשה על שיטת החזו"א ע"ה דהורי מزن החזו"א פסק כוכבי, דשביעית בזמן בית שני וכ"ש בזה"ז דרבנן, כיוון שאין יובל נוהג, שאין כל יושביה עליה, א"כ מה כוונת רבינו כאן שכחוב דעבה"י שביעית נוהגת מדבריהם, א"י בכית רាសון גם בעבה"י מה"ת, וא"י בכית שני גם א"י מדבריהם. וע"ש עוד שהוסיף להקשוט על מ"ש הרמב"ם לא יהיו ארציות אלא חמורין יותר מא"י שהחוויקו בה עולי מצרים. בשלמה סוריה דכיבוש יחיד לאו שמייה ככוש, שיקר לומר הכי, אבל עבה"י הרי היא א"י ממש, מה שיקר לומר לא תהא חמורה מא"י. וכותב דצ"ל דכל א"י אם יבואו כל יושביה עליה יהיה מן התורה גם בזה"ז, אבל בעה"י אפי' אם יבואו כל יושביה עליה לא יהיה מן התורה, כיוון שלא כבושים ע"ב. ומ"ש רבנו על עה"י לא תהא חמורה מא"י, כוונתו, ע"ג דלענין ביכורים ולענין מצוה לישב בא"י ולענין חיבת א"י, אינה קדושה כא"י, כמ"ש התשב"ץ ח"ג (ס"י קצ"ט ור), וא"כ ודאי שלא חמירא מא"י. וע"ש שחוזר והקשה מאותם עיריות בעבה"י שנכבהשו עולי כלל למה לא היו בארץ ישראל ממש, ותירצ' דאותם עיריות נספחו לא"י בכית שני. ולא נקרא עבה"י אלא אותן מקומות שלא כבושים עולי בבל, וע"כ נמצא דהגן נר"ז נשאר בדעתו דעבה"י דין כא"י לכל דבר. ואולם מה שתירצ' בזה חלוקה בעה"י מא"י, שאפי' יבואו כל יושבי עליה לא יהיה בה שביעית

מן התורה משום שלא כבשוה עולי בבל ושו הסיבה שכח הرم"ם ז"ל דנוהג בעבה"י שביעית מדבריהם, ואחר המחללה ובה כראוי, לא זכיתי להבין, דגש בא"י נמי יש מקומות שלא כבשו עולי בבל, וא"כ גם אם יבואו כל יושביה לא חיוב דאוריתיה, וגם בעבה"י במקומות שכבשו עו"ב יהיה מן התורה ולמה חילק את עבה"י משאר א"י, ולמה חיבא עבה"י מדבריהם.

עוד עולה מסוף דבריו דמודה ואזיל דעתה"י לא דמי לגמרי לא"י דין בה חיוב ביכורים ולא מצות ישוב א"י ולא חיבתה, וכמ"ש בתשב"ץ. ואחר שראויים דין זה כא"י ממש, ובאמת היא אינה מוגבולי א"י הנזכרים בפרשת מסע, י"ל דגש לענין המצות התלויות בארץ לא חיבא בארץ ישראל.

אלא דקשה מאותם ראיות שהביא החזו"א ע"ה, שמהם נראה להדייא דעתה"י דיןו כא"י ממש. והנה מה שהביא למשנה דערכין (ל'ב) שדין בת ערי חומה נוהג בעבה"י, הנה כבר כתבתי אפשר רשות רק מדרבנן, וכ"כ בקה"י שם, וכמדומני שראיתי כן גם בברכ"י וממילא דין ראייה מזה.

[המשך המאמר א"יה בಗליון הבא]

הרבי שניואר ז. רוח שליט"א
רב איזורי במ.א. גוז ויור' המכון

בדין שלוח מנות בפורים מפירות ודמי شبיעית

כ' בטבת תשס"א

לכבוד
הרבי אביעזר אשזאל שליט"א
שלום וברכה וכט"ס

בנדון שאלתך אם מותר שלוח מנות איש לרעהו בפורים, מפירות شبיעית, ומה הדין אם השולח כבר יצא ידי חובה שלוח מנות?

הנה בספריו شبיתת השדה כתבתי בקיצור נמרץ (פרק יז סעיף י') שאין שלוח מנות בפורים מפירות شبיעית, וציני שם בהערה למש"כ בשורת משנת יוסף (ח"א סי' כז) שהוא כפוער חובב מפירות شبיעית, ואסור. אולם בדיעד שכבר שלח, יצא ידי חובה, ואם קיבל מהברור שלוח מנות, נשאר בצע"ע אם מותר להשיב גמול מפירות شبיעית [כאשר כבר יצא חובה שלוח לאחרים]. והוסתתי שם מדיili שככל זה רק אם שלוח את כל המנות מפירות شبיעית, אך אם שלוח שתי מנות של חולין, ומוסיף ע"ז מפירות شبיעית ליתן לנו בה, אלא שעליו להודיעו זאת למქבל, כדי שניהג בהם קדושת شبיעית. וציני שם לספרי ביכורי שדה על הל' מעשר עני (פ"ג ס"ח).

ועתה כיוון שנדרשתי לענות לך, אמורתי אשוב ואשנה פרק זה.

שנינו בתוספתא (פ"ז ה"ו) אחד شبיעית ואחד מרע שני אין פורעין מהן מלוה וחוב, אין משלמיין מהם גמולין, ואין פודים בהן שבויים, ואין עושים בהם שושבינות, ואין עושין בהן צדקה, אבל משלימים מהם דבר של גמilot הדים וצרכין להודיע, ונונתנן אותן לחבר עיר בטובה, עכ"ד התוספתא. [ועו"ע בתוספתא עמ"ס פאה (פ"ד ה"ז), ועי"ש לידע אם הגירסאות עני או שני לעניין מעשר, וע"ע בתוספתא כפושטה, עמ"ס פאה שם, וע"ע בחס"ד על התוספתא בפאה שם, ובתוספתא עמ"ס شبיעית, ודוק].

ובפי הנו"כ שם ביארו [המנח"ב והריב"ג], שהוב הינו שלא מחייב הלואה, [שהזה כבר נזכר במלוה]. וגמר פירושו, שגמל לו טוביה, שהיא כעין פריעת חוב, כיוון שהחייב לגמול לו טוביה כנגדו]. והוא אכן פודים שבויים, פ"י הריב"ג, שאע"ג שהזה מצוה הרבה, כדייתא בב"ב (ח' ע"ב), מ"מ אין מושנין לצדקה אחרת. ואין עושין בו שושבינות, מבאר המנה"ב שדרך היה לשלח מתנות לחבירו בעת התונתו, והוא חזר ושלחו והוה כעין הלואות דאסור, ואין פוסקין מהן צדקה, ו מבאר המנה"ב ג' פירושים בזזה, א. שאין נוטlein ממנה זה לצדקה بعد מה שחייב. ב. אם קובצין

מס לצדקה לפי עשרות אין מחשבין זה דלא הוי כשלו. ג. א"נ לצדקה אחרה שאינה לעניין לאכילה, ומסיים על הפ"י השלישי, וזה עיקר לפי פשטות הלשון. והריב"ג שם מפרש, שאין נותנים זה לעניין בתורת צדקה, שיסכימו שנוטן להם משלו ובאמת שהוא של עניינים. אבל משלימין מהם דבר של גמלות חסדים, ומפרש הריב"ג, שהכוונה כשאינו חייב לחבירו שום טובה אלא בתורת גמלות חסדים.

אלא שמשמעות התוספתא, שצורך להודיע למקבל שזה מעשר או שביעית, ועי' במנח"ב שביאר שהיינו כדי שהמקבל ינהג בהן בקדושה, א"ג, כדי שלא יחשבו שמשלו הן אוכלין ונמצא כפורה חובו מן השבעית. ורבינו דוד פארדו בפיו החסדי דוד על התוספתא שביעית, כתוב שהכא [בשביעית] אי"צ לטעם שכח [בפאה] שזה משום גניבת דעת, דתיפוקליה הכא, שזה משום תקלת שם לא יודיעם לא יזהרו לאכול בקדושיםם, וסיפה קמ"ל, וכורע עי"ש, עכ"ד התוספתא עם ביאור הנז"ב.

והנה על הנוסח בתוספתא בעניין גמ"ח, מצינו ב' גירושות, בנדפס גריס "משלימין", ובכת"י איתא "משלחין", ובטור יו"ד (ס"י שלא) אודות מעשר עני, ברוב הדפוסים הגירושא "משלמין", ובגירושא שהיתה לפני הבית יוסף כתוב "משלחין", ובואר שם מרן בב"י, שהחילוק בין משלמין למשלחין הוא, שמשלחין דבר של גמ"ח היינו ששלוח ממנו לבית האבל, צריין להודיעו שזה מעשר עני כדי שלא יבוא לגמול לו גם הוא חסד, אלא שם הודיע לו, ובכל אופן גמל לו, מותר לקבל ממנו, כיוון שידע, ומיתה הוא דיהיב ליה, אך אין משלמין ממנו תגמולין, כלומר, שם חבירו עושה עמו חסד, וזה בא לשלם לו גמולו, לא יגמול לו מעשר עני. ולמאן דגرس משלמין דבר של גמ"ח, פירושו, שם קדם הלה וגמלו חסד זהה באבל שאירען, ואח"כ אירע אבל אחד, מוחר לשלם לו גמול חסדו, מעשר עני כדי שלא יחבטל מלגמול חסד. אלא שצורך להודיעו שזה מעשר עני, כדי שלא יהיה פורע חובו מעשר עני. אבל לתגמולין של דבר הרשות לא התירו לו, אך פ"ש שהוא מודיעו שהוא מ"ע, עכ"ד הוב"י.

ובהמשך דברי הטור לעניין פוסקין צדקה, מבואר שם מרן בב"י שהיינו שם פסקו עליון בני העיר צדקה, לא יתן מעשר עני, שנמצא פורע חובו מ"ע, ע"כ. ומוכח מדבריו שליתן לצדקה אם לא פסקו עליון, שפир דמי ומותר. וכן הbetween בדעת הב"י, רבינו בעל הב"ח, אלא שהוא פליג עליון, וס"ל שאף אם לא פסקו עליון, אסור לו ליתן לכיס של צדקה, ע"ש. [ובאמת שמלשון הרמב"ם בכל המיקומות שיזכרו בפסקא הבהא, מוכח בדעת הב"י. שכן רבינו הרמב"ם הוסיף וכותב שאין פוסקין מהן צדקה לעניין בבית הכנסת, משמע שאיררי בצדקה שפסקין על כ"א בביבהכ"ג, ולא על צדקה שנוטן עצמו. ודוק].

והנה רביינו הרמב"ם בהל' מע"ש (פ"ג ה"א), ובhalb' מתנות עניינים (פ"ו ה"ז), ובhalb' שמייטה ויובל (פ"ו ה"י), הביא את דברי התוספתא הנ"ל. ובדפוסים שלפנינו, נכתב בהל' מע"ש ומתנו"ע "משלימין", ובhalb' שמו"י הגירסה "משלחין". וכבר תמה בספר פאת השולחן (פכ"ו בבית ישראל ס"ק כה), שאם יש חילוק לדינה בין הגירסאות, יש להבין מדו"ע הרמב"ם טינה בלשונו. אמן ברמב"ם דפוס פרנקל, השוו את כל המkommenות ברמב"ם, ובכולם גרסו "משלחין" וזה עפ"י רוב הכת"י, וכפי שצינו שם.

וא"כ עפ"י נפק"ל, שהיהה מותר לחת מפיירות שביעית דבר של גמilot חסד, כגון לבית האבל, אך אם חבירו עשה עמו חסד, וזה בא לשלים גמולו, אסור לשלים מפיירות שביעית, וכ"ז לפי גירושת הרמב"ם [גם בשאר דפוסים] שבשביעית "משלחין". והנה רביינו הרודב"ז בפיורשו להרמב"ם בהל', מתנו"ע (הנו') פירש שהחילוק בין תגמולין לגמ"ח הוא, שתגמולין כגון שהלווה פעם אחרת, ואח"כ הוצרך לולות ממנו, לא ילוחו מעשר עני. וכן אם זימן אותו וכו', וככיו"ב. אבל אם גמל עמו חסד כגון שליח לו הבראה בימי אבל או ריע לחבירו אבל יוכל להבראות ממ"ע, וככיו"ב. עכ"ד.

והנה לעניין שושבינות, כתב לבאר המהרי"י קורוקוס (על הרמי בהל' שמו"י שם) שהיינו טעם א כיון שיוצאה בדיין. וביתר ביאור ביאור הנו"כ על התוספתא שבשביעית ובפאה הנה', וכמ"ש ורבינו הרמב"ם בהל' זכיה (פ"ז ה"ב) שהשולח שושבינות מטרתו שכאשר הוא ישא אשה, יחוור הוא וישלח לו, וויצא בדיינים. ועי' בתוספתא כפושטה (עמ"ס בפאה שם) שהבריתא, דיקה בלשונה ואמרה שאפילו לשלה שושבינות בתחילה אסור, מפני שהיא נגבייה בבי"ד, והואיל כליאלו מלוה מעשר עני ע"מ לפרווע אח"כ, אבל לשלים שושבינות פשיטה שאסור, שהרי הוא בכל פורע חובו.

והא דין פודין בו שבויים, כבר כתבנו לעיל מפי ריב"ג שה"ט משום שאין משנין אותו לצדקה אחרת. ולכאותה א"כ לעניין שביעית שאינהצדקה ואין משננהו לדבר אחר, יהיה מותר. אלא שבתוספתא הנה', להדייא לנוינו שגם בפיירות שביעית אין פודין שבויים. והש"ך (ו"ד ס"י של"א ס"ק קס) כתב שאין פודין בו שבויים כיון שהוא מוטל עליו לעשותו ללא מצות מעשר, והוא נמי כפורה וחובו. אולם הטע"ז שם (ס"ק לב) כתב, שכמו שביאר מزن ה"ב לענין הצדקה, שהיינו דוקא אם פסקו עליו הצדקה, אך בלא"ה מותר ליתן הצדקה, הוא הדין לעניין פודין שבויים, שדווקא אם פסקו עליו דמים, והוא רוצה לפטור עצמו במעשר עני, אך אם אין מוטל לפודתו, ודאי יכול להתח מ"ע שלו זהה, דיןין לך הצדקה גדולה מזה, דשיי כולהו איתנהו ביה, וכו'. עכ"ד. [ובאמת יש להתיישב בדעת הרמב"ם שבhalb' מתנו"ע הנה', הזכיר גם הוא דין פודין בזה שבויים, אולם בהל' שמו"י השמייט דין זה של פודין שבויים, ואפשר שהיינו משום דשביעית אין לנו לשינוי הצדקה. אלא שיש לעי' מדו"ע א"כ בהל' מע"ש, נמי לא הזכיר דין של פודין שבויים. וצ"ב. ואפשר שהכל בכלל הצדקה הוא]. ועו"ע בש"ך שם שביאר את החילוק בין תגמולין לגמ"ח, כפי מה שביאר מزن

הב"י את ה"י א הנ"ז, וככפי שביאר הרידב"ז הנז', והוא החילוק בין דבר של מצוה כגון אבל, שמותר, והיינו גמ"ח, לבין תגמולין של רשות. ע"ש.

והנה בפי' החסדי דוד על החטוספהא (עמ"ס פאה שם) ביאר שהחותספהא בדרך לא זו אף זו קתני, שלא רק מלוה וחוב אין משלמים ממוני, אלא גם תגמול והכרת הטוב אין משלמים, ולא בלבד תגמולין, כי גם זה חוב לאדם, אלא גם שושבינות שאין עליו חוב כלל אין משלמים, ואפי' פדיין שבויים וצדקה שזה מצוה, אין משלמין עכ"ד. ואולם גם גדרים אלו אינם בהכרה, שהרי ראיינו שצדקה משלם מזה, ורק אם פסקו לא משלם, וכאמור לעיל בדעת הב"י.

והנה אחר ביאור כל דברי החטוספהא, ניהדר אනפין לנידון דין בדין משלוח מנות, הנה ברור שלכואורה יש חילוק גדול בין מעשר שאינו שיק כלל לבעליו, אלא לעניים, והנותלים לעצמו עבר בלאוין ועשין כմבוואר בספרי ביכורי שדה היל' מעשר עני (פ"ב ס"ד). ומайдך פירות שביעית, ע"ג שהם הפקר, לאחר שזכה בהם, הוא הבעלים שלהם, ולכן ייצאין ידי חובה באתרוג של שביעית, וכתנתן במס' סוכה (דף לט ע"א), ואע"ג שבאתרוג כתוב לכם ודרשנין "משלכם", וכבר העירו זאת באחרונים, עויי בפי' קרבן העדה על דברי הירושלמי (ריש פר' עשריו), שדן אם אפשר לcatch י"ח ד' כסות בין של שביעית, ויצא לאבר שזה מושם לכם, ותמה עליו הרוש"ש שם בפסחים (בסוף חידושיו שם) מדין אתרוג ומצה. ע"ש.

והשתא אם כן שזה ממוני של הזוכה, א"כ לכואורה יכול אף לשולוח מנות מזה. אולם ראיינו באחרונים שיצאו לדון, כיוון שמשלוח מנות זה מצוה המוטלת עליו, א"כ אם יפרע מצוה זו מפירות שביעית, נמצא כפורע חוב, ולכן כתבו לא לנוהג כך, וכן פסק להלכה בשו"ת משנ"י הנז' בראש דברינו. וככ"כ בקיצור בשו"ת שכט הלוי (ח"ז סי' קפ"ג).

אולם לענ"ד יש עדין מקום לדון בזה, שהנה להדייא ראיינו לעיל שגם לעניין צדקה וה"ה לעניין פדיין שבויים אם לא פסקו עלייו מותר ליתנו מפירות שביעית, אף שזה מצוה, וכן שניתנו שיוצאיין באתרוג של שביעית, וככ"ז ע"ג שזה מצוה, ולא אמרין שזה כפורע חובו מפירות שביעית, ועל כרחך כיון שזה מצוה איינו עניין לפריעת חוב, בלבד אם פסקו עליו. וכעין זה מצאתי להדייא שכחטב ממן הראש"ל הגר"ע יוסף שליט"א, בספר שו"ת חזון עובדיה (ח"א כ"א ס"ח), שם יצא לדון בדברי הירושלמי בפסחים, שדן מהו לcatch י"ח ד' כסות בין של שביעית. והביא כמה ביאורים לדזה, ובעומ' קמ"ה שם, הביא את דברי שו"ת עמודי אש שאחר שדחה את פירוש קרבן העדה על הירושלמי שביאר מדין "לכם", כתב הוא לפרש שזה מושם שהוא נקרא כפורע חובו מפירות שביעית, וכיון שד' כסות הויא מצוה דרמיא עלייה, لكن נראה כפורע חובו. ופשיט הירושלמי, שכן שהוא רק מצוה דרבנן, לא הויא כפורע חובו. וממן הראש"ל השיג ע"ד שהרי מצה ואתרוג הם דאוריתא, ובכל אופן שרי לכתהילה. ולכן מסיק שבמצוה לא חשו שהיא נראה כפורע

חובו. וציין שם מרן שליט"א לשוו"ת דגל ריאובן (ח"ב סי' לא' אות ו), שכתב שם לדון איך מותר לאדם לזמן את אשתו בשנת השבעית, והרי מתויב במזוננות אשתו, וביאר שיש לחלק בין אם צרכיים למזוננות, לבין אם הם שבעים, ועפ"ד ביאר את הא דתני שאין בי"ד פוסקין מזוננות לאשה מדמי שביעית, אבל נזוננות הוא משל בעלה, וכו'. עי"ש. ומרן הרаш"ל שליט"א כתוב ע"ד ויש לדוחות. ע"כ. ופירשו שיש לדוחות כיון שזה מצוה אין זה נראה כפורע חובו, משא"כ אם בי"ד פוסקין מזוננות, ופורע משבעית זה נראה ברור כפורע חובו, וככז' לעיל לענין צדקה, ודוק.

וא"כ נראה דשפיר מותר לשלוח מנות בפירותים מפיירות שביעית, כיון שזה שלו, ויכול בהחלה שלשלוח מזוה. ואין זה נראה כפריעת חוב, כיון שזה מצוה. וכן אם כבר יצא ידי חובה של משלוח מנות ע"י שליח לאחרים, שודאי מותר לשלוח כיון שאין זה כבר חובה המוטלת עליו, וاع"ג שיש בזה ריבוי שמחה וריעות, מכל מקום אין זה חובה המוטלת עליו. ויש להוסיף שגם לפ"ד דעת העמודי אש, מ"מ גם הוא ס"ל שליטי הירושלמי במצוה דרבנן אין חשש של פריעת חוב, וא"כ משלוח מנות אינו אלא מצוה מדרבנן, ואין חשש לפ"ד ענין חוב.

אולם אם חברו שלח לו משלוח מנות, והמקבל משום נימוס מшиб לו גם כן משלוח מנות, זה נראה דאסור כיון שהוא ממש כעין תגמולין שאין ממש נראה כפריעת חוב, ודמי למש"כ מרן בב"י הנז', לענין "משלוחין" וככמו.

ובאמת שכן כתוב להדריא בשוו"ת תורה לשמה (סי' קצג) בתשובה לאחד שהלך לא"י להשתתח על קברי הצדיקים, ונזדמן שם בפירותים, ושלח לאוהבו משלוח מנות, ושמעון ציריך היה לשלוח לו גם מנות, והיה ברשותו מפיירות שביעית, האם מותר, או דילמא שאסור כיון שנחשב כפורע חובו מפיירות שביעית, כיון שמדובר לשלוח לו מפני הנימוס של העולם, והשיב התורה לשמה עפ"ד התוספთא הנז' שдинו כתשלום גמול, והו כפורע חובו ואסור.

וש"יר להרב מנחית יצחק (ח"י סי' נז') שבס"ד כתוב לחלק בין מעשר לשביעית, וס"ל שכיוון ופירות שביעית הן שלו ויכול לחלק לאחרים, لكن גם יכול לשלוח מזוה משלוח מנות, יעוו"ש.

והנה יידי הרא"א שליט"א העיר שלכארה יש לחלק בין ד' כסות ואחרוג ומצה שהם לשימוש העצמי של האדם, ומותר לו להשתמש בזה כרצונו כל עוד זהה אינו שימוש שלא בדרך, לבין משלוח מנות לחברו שהוא כפירעון חוב, ושכן חילק בספר תורה השבעית עמי' שעת בין מוציא מרשות למשאייר ברשותו, בענין נר חנוכה. אולם לענ"ד אין בכך דחיה לעיקר הדין כיון שהפירוט בבעלותי ומותר לכ"ע ליתנים במתנה לחבריו, וכך גם כאן מותר, ומה שעת חובת הנתינה קבעו חז"ל עדיין אין זה מעלה ולא מוריד, כיון שמצוה אינה כפריעת חוב, וכך מותר לתת צדקה מפיירות שביעית וכן מותר לפדות שבויים, אף שנותן לאחר, אלא אם כן פסקו עלי

צדקה הగאים, ואדי אם מתחמק מליתנו אלא ממעשר או משכיעית נראה כפורה חובו ואסור. ועי' עוד בzieן הקודש ח"א סי' יד, שכח שבדבר מצוה ליכא משום הפסד, ובמ"ש ע"ד בשו"ת דגל ראובן הנז'. וע"ע בשו"ת חוף ימים ח"ב ס"ס יג.

העולה לדינא:

א. מותר לשלוח מנות בפורים מפירות שביעית, כיוון שזה מצוה, ואיןו נחשב כפריעת חוב, ומשנה אחרונה עיקר. ורק"ו אם כבר קיימים את המזווה, שודאי יכול לשלוח מנות נוספות מפירות שביעית אלא שככה"ג עליו להודיע למקבל שזה פירות שביעית, ע"מ שינהג בהן בקדושה.

ב. אם נשלח מנות לאדם, ומחמת הנימוס צריך להחזיר אל הנוטן, לא ישלח לו את המנות מפירות שביעית, כין שזה כתשלום גמולין, ופריעת חוב מפירות שביעית שאסורה.

הרה"ג אליהו לוי שליט"א
ראש בית מדרש לרבניים ודיניים יד הרב ניסים
וראש מכון להוראה הכנסת יחזקאל

האם בפרחים שיש בהם ריח יש קדושת שביעית

איתא בגמרא קמא (דף קא): רבא רמי תנן ממין הצובעים ספיחי סטיס וקוץיה יש להן שביעית ולدمיהן שביעית, יש להן ביעור ולדמיהן ביעור, אלמא עצים יש בהן מושום קדושת שביעית. ורמיינהו עלי קנים ועלי גפנים שגבנן בחבא על פני השדה לקטן לאכללה יש בהן מושום קדושת שביעית, לעצים אין בהם מושום קדושת שביעית, ומשנני אמר קרא לאכללה במאי שהנתן וביעורו שווין, יצאו עצים שהנתן אחר ביעורו. והא אילא עצים דמשחן דהנתן וביעורו שווין, אמר רבא סתם עצים להסקה ההן עומדים.

פירוש הגمرا: כל דבר שהוא ממין שצובען בו כגון ספיחי סטיס וקוץיה יש להן שביעית, שצרייך לשמרו עצים אלו בקדושת שביעית, ולדמיהן שביעית שאין עושין מהן סחורה, ד"לאוכלה" ולא לסתורה אמר רוחמנא (ע"ז סב,א). ואם מכר מפירוטו אלו המעות נתפסים בקדושת שביעית, דהינו קונה בהם פירות ויש בפירוט אלה קדושת שביעית וכדברי הגמ' בנדזה (דף ח,א) הורד והכופר והלוטם והקטף יש להן שביעית ולדמיהם שביעית. ויש להן ביעור כשיגיע זמן הביעור חיב לבערן. וכما אמר הכתוב(ויקרא כה,ז) ולבחמתך ולחייבך אשר בארץ, כליה לך הירה מן השדה כליה לבהמתך שבבית, וכמובואר בפסחים (דף נב,ב). ואלו הספיחים בעלמא ההן ומשתמשים בהן לצביעה. שואלה הגمرا עלי קנים ועלי גפנים שגבנן לעשות מהם אוצר, לקטן לאכללה יש בהן מושום קדושת שביעית. לעצים אין בהם מושום קדושת שביעית. מתרצת הגمرا "לאכללה" (וירא כה,ו), במאי שהנתן וביעורו שווין, יצאו עצים שהנתן אחר ביעורן, משנעים גחלים, ומשתמש בהם לאחר שנעים גחלים וזהי הנתן. וכיון שהנתן לאחר שנעשו גחלים על כן אם ליקטן לעצים אין בהם קדושת שביעית אבל מיני עצים בשעת רתיחה היורה כליה הרוש וקולט הצבע, ונמצא הנתן וביעורן שהוא, על כן יש בהם קדושת שביעית דהו דומיא דאכללה שהנתן וביעורן שהוא בשעת הנתן הוא כליה מן העולם. שואלה הגמ' וזה אילא עצים דמשחן, שמאירין כנור אבוקה, ובשעת הנתן הוא כליה מן העולם. ואילא עצים סתם עצים להסקה, מ"מ עירין להסקה, אע"פ שלפעמים משתמשין בהן לאור, מ"מ עירין להסקה. וואה ש בתוספות בד"ה והאילא, שפירושו דבר שהנתנו לאחר ביעורו יש בו קדושת שביעית. וואה ש בתוספות בד"ה והאילא, דסתם עצים דמשחן להא קימי, ולפעמים משתמשים בהם גם להסקה. ולכואורה נראה מדברי הגمرا, שככל דבר שימושין בו יש בו קדושת שביעית קדושת הארץ חלה על הכל. ורק עצים שהם להסקה ואין הנתן וביעורן שהוא אין בהן קדושת שביעית. והכללו הוא אם הנתן וביעורם שהוא יש בו קדושת שביעית, ואם אין הנתן וביעורן שהוא אין בו קדושת שביעית. הגمرا סתמה ואמרה, "לאוכלה" אמר רוחמנא במאי שהנתן וביעורו שהוא, ולאו דוקא במידי דאכללה. ולכואורה משמע גם אם ההשתמשות היא בריח בלבד יש בו קדושת שביעית, כל שהנתן וביעורו שהוא, ורק עצים שלהסקה הם עומדים, כיון שאין הנתן וביעורן שהוא אין בהן קדושת שביעית.

איתא במשנה שביעית (פ"ז מ"ז) הורד והכופר והקטף והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. רבינו שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שהוא פרי.

וכתיב רבינו עובדיה: ורד שושן. והכופר הוא שקורין לו בערבי אלחנא. ו"א שהוא בושם. והקטף אילן אפרסמן. יש להם שביעית ולדמיהן שביעית. והוא הדין דיש להם ביעור ולדמיהם ביעור. ואע"פ שלא נזכר במשנה. מפני שאינו פרי ודינן עצים דאין להם קדושת שביעית מושום דהנתן אחר ביעורן. והתורה אמרה לאכללה דומיא דאכללה שהנתן וביעורן שהוא, יצאו עצים דהנתן

אחר ביעורן. ות"ק סבר דקטפו זהו פריו. והלכה כר"ש ע"כ. וכותב המשנה ראשונה הורד והכפר, כל הני לריה עבידי, וכל העשו לריה שיק ביה شبיעית כמו מני צבעים, הדני נמי אם מריה בהן כמו שהן, הנאתן קודם ביעורם, ואם נתן לחבשיל הנאתן בשעת ביעורן, בשעה שהתחבשיל קולט הריה כליה כמו גבי צבעים בר"פ. והלך בכללו מודה ר"ש, ולא פlige אלא בקטף שהוא שף שפה שף הנוטף, וסביר שאינו פר, אבל בכללו אפילו אין עומדרן לאכילה פרי מיקרי לעין שביעית. ואפשר דרובא דבשים לתחבשיל נתונים, ונאכלין ודמי למאכל. והיינו דמשמע למגרא בפ"ק נדה דקטף דהכא היינו שף דספ"ק דערלה, אע"ג דהכא לא תני שף כי התם, משום שאין לפреш דקטף היינו העז עצמו, וכדפירוש רשי ותוספות בנדה דקטף שם העז, דא"כ אמא פlige רב שמעון בקטף טפי מאנק. וע"כ שף הוא ונקרא ע"ש העז ע"כ.

ונראה מדבריו שכולחו לריה עבידי, ולא Flige ר"ש אלא בקטף שאינו פר, אבל כל דבר שהוא הפרי עצמו יש בו קדושת שביעית. וכן ורד וושוננה שעשו לריה, אפילו רב שמעון מודה שיש בו קדושת שביעית. וכן כתוב הרא"ש מסכת שביעית פ"ז מ"ו, שהקטף הוא שף. והוסיף, ותניא הצרי אינו אלא שף הנוטף מעצי הקטף. וכן פירוש שם מהר"י בן מלכי צדק, וכותב תרגום צרי קטף. וכן כתוב הר"ש שם בפירושו. והוא צרי (בראשית מג) דמתרגמין קטף. וכן כתובו החוספות נדה דף ח' בד"ה קטף, שהוא צרי, וכדברי הגמרא בכריתות דף ר' רשב"ג אומר הצרי אינו אלא שף הנוטף מעצי הקטף. ושרף עצמו נקרא קטף על שם העז. רשי. בנדה (דף ח,א) פירוש מין אילן ואין עשה פרי אלא שף וזה פריו.

איתא בנדה (דף ח,א) והתנן הורד והכפר והלטום והקטף יש להן شبיעית ולדמיהן شبיעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור. ואמר רב פdetת מאן תנא קטפא פירה, רב אליעזר. ואמר רב זира חי דמינך ומאובך קשתיו קטפא לעלמא.

פירוש הגמרא: הורד והכפר והלטום והקטף יש להן شبיעית, שצורך לשמרם בקדושת שביעית, ואין עושין בהם סחורה. ואם עשה בהם סחורה הדמים נתפסים בקדושת שביעית. דהinyו, שקונה בהם יר��ות או פירות ושומר עליהם קדושת שביעית, ובזמן הביעור ציריך לבער אותם. ואמר רב פdetת מי שונה שקטף הוא פרי - רב אליעזר. והוא במשנה ערלה פ"א מ"ז: רב אליעזר אומר המעמיד בשף הערלה אסור. אמר רב יهوשע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשף העלים בשף העלים בשף העיקרים מותר, בשף הפגים אסור, מפני שהם פרי.

פירושו: המעמיד גבינה בשף ערלה, אילן ערלה שנוטף ממנו שף, ולוקח אותו ומעמיד בו גבינה, רב אליעזר אומר אסור בין שף היוצא מהען עצמו בין שף היוצא מהפרי. ואמר רב יهوשע שמעתי שהמעמיד בשף העלים או עיקר העז מותר. בשף היוצא מהפרי עצמו אסור. ואמר רב פdetת משנתינו בשבעית הוא אליבא דרבו אליעזר שאסור קטף היוצא מהען. וכמו בדין ערלה שהמעמיד בהם גבינה אסור, כמו כן בדין شبיעית, קטף אסור בשבעית דהכל נידון. כפרי, ורב יهوשע שאסור שף העלים שף העיקרים מותר הוא אליבא דרבו שמעון בשבעית. ומחילוקת רבנן ורב שמעון בשבעית, מחילוקת רב אליעזר ורב יهوשע בערלה.

עוד שם בגמרא (ע"ב): אמר ליה רב ירמיה לרבי זира ואת לא תסברא דמאן תנא קטפא פירה ר"א הוא, והתנן רב אליעזר אומר המעמיד בשף ערלה אסור, אפילו תינא רבנן עד כאן לא Flige רבנן עליה דרבו אליעזר אלא בקטפא דגוזא, אבל בקטפא דפירוש מודו ליה, דתנן אמר רב יهوשע שמעתי בפירוש שהמעמיד בשף העלין בשף העיקרים מותר, בשף הפגים אסור מפני שהוא פרי.

פירושו: עד כאן לא Flige רבנן על רב אליעזר אלא בקטפא דגוזא דהינו שף היוצא מהען, אבל בקטפא דפירוש שהשער יוצאה מהפירות מודים רבנן לרבי אליעזר שאסור להעמיד גבינות,

בשער זה. ובמשנה בשביעית פלגי רבן ור"ש בשurf היוצא מהפירות, ולרבנן יש בו משום שביעית, ולרבי שמעון אין בו משום שביעית, דאיןו פרי. ורבנן במשנה בשביעית כדברי הכל, בין רבי אליעזר ובין רבי יהושע סוברים שאסור להעמיד בשurf היוצא מהפרי עצמו. ולא פליyi אלא בשurf היוצא מהאלין, לרבי אליעזר אסור להעמיד בו גבינה, לרבי יהושע מותר להעמיד בו גבינה. ועוד שם בוגרמא: ואיבעית אימא כי פלגי רבן עליה דרבנן באילין העוסה פירות, אבל באילין שאינו עוסה פירות מודו דקטפו זהו פריו. דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית, וחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פריו. לאו רבן דפלגי עליה דרבנן אליעזר.

פירושו: מחלוקת רבנן ורבי אליעזר באילין העוסה פירות והשער היוצא מהען. לדעת רבי אליעזר אסור. ולדעת רבי יהושע מותר. וחולקין רבנן על רבי אליעזר באילין העוסה פירות דוקא, אבל באילין שאינו עוסה פירות ויש בו שurf איןן לכולי עלמא השurf הוא הפרי.

וראהתוספות שם (דף ח,א) בד"ה מאן תנא דאמור קיטפא פרי רבי אליעזר. ואם תאמר במאי פלגי אי ביערו והנתנו שווה מאי טעמא דרבנן דאפיקלו עצים הוו אסרי בשביעית, אי לאו דאין הנתנו וביערו שווה. ואי אין הנתנו וביערו שווה, לא אסור בשביעית ואין סברא לומר דפלגי אי הנתנו וביערו שווה אי לאו. ויש לומר דודאי הנתנו וביערו שווה, ולפי שאינו כי אם לחולחי עץ שרו רבנן הקטף אגב הען. ורבי אליעזר סבר דהנתנו חשיבה והוא פרי. ע"כ.

נראה מדברי התוס' שהעיקר הוא אם הנתנו וביערו שווה אסור. ושאלים התוספות, מה הטעם של רבי שמעון שמתיר, והרי הנתנו וביערו שווים, ויש לאסור כל דבר לא משנה מה, אם הנתנו וביערו שווה, ואפיקלו שurf איןן שאינו חשוב כל כך, שאינו דבר אכילה, אסור משום שביעית. ותירצ'ו התוס' דפלגי אם לחולחית זו בטילה לגביה העץ. לרבותן אסור משום שביעית, ולרבי שמעון מותר, שלחלוחית זו בטילה לגביה העץ. ולרבי פdetת המחלוקת היא בלחולחי העץ, אבל בלחולחי הפרי לכולי עלמא אסור. ורבי יהושע כרבי שמעון, ורבי אליעזר כרבנן בשביעית. אם נאמר שהלכה כרבי יהושע בערלה, הלכה כרבי שמעון בשביעית. ונמצא לחולחי פירות אסורים, לחולחי העץ מותרים. לרבי פdetת רבי יהושע כרבי שמעון. ועד כאן לא פליyi רבי אליעזר ורבי יהושע אלא שהעמיד בשurf העיקרין אבל בקטפי הפגים לכולי עלמא אסור. ולפי סברתו ערלה ושביעית דין אחד להם. אליבא דרבי זира משנתנו בשביעית כדברי הכל, ומחלוקת חכמים ורבי יהושע בקטפי דגוזא אבל בקטפי דפרי לכולי עלמא אסור, ודלא כרבי שמעון בשביעית שאומר גם בקטפי דפרי מותר משום שאינו פרי. ולפי דבריו מחלוקת רבנן ורבי יהושע בשביעית הוא בקטפי דפרי, לרבותן פרי הוא ואסור בשביעית, ולרבי שמעון איןו פרי אלא שurf בעלמא היוצא מהפרי ואני נידון כפרי. ואין הלכה כרבי שמעון. קושית התוספות במאי פליyi רבנן ורבי יהושע, היא בודק אליבא דרבי פdetת שאומר שפלגי בשurf האילין. אבל אליבא דרבי זира פשוט הדבר, כיון דפלגי בשurf היוצא מהפרי, לסבorth רבן הרי הוא כפרי, ולסבorth רבי שמעון אין הוא כפרי.

ואפיקלו לר"ש"י שפירש שם שקטף הוא שurf איןן, נראה לומר דבכונתו כל מה שעושין ומשתמשין בשurf זה הוא בכלל. דהיה לר"ש"י להבדיל בין ריח לדברים אחרים. ומדסתם, משמע שהכל בכלל. ולסבירות אי בעיתaim, חולקים רבי אליעזר ורבי יהושע בשurf שurf איןן שיש בו פירות, ובשער היוצא מהעץ, אבל שurf איןן שאין בו פירות לכולי עלמא יש בו משום שביעית. וראה ר"ש"י שם בד"ה לאו רבן דפלגי עליה דרבנן אליעזר, שכתוב בשאר אלינות וחזינן דבקטף סבירא להו כוותיה. ע"כ. ופירושו, בשאר אלינות אין בהן משום שביעית. ולפי סברא זו פרהחים שונים ריח, לכולי עלמא יש בהן קדושת שביעית, דין הם פחוותים משurf איןן שאינו עוסה פירות.

כתב הרמב"ם הלכות שמיטה (פ"ז הלכה יט): "הוורד והכופר והלוטם יש להן ולדמיהן שביעית, הקטף והוא שرف היוצא מהאלנות מן העלים אין לו שביעית, והיוצא מן הפגים יש לו ולדמיו שביעית". ועוד כתוב שם בהלכה כ': "במה דברים אמורים באילן מאכל, אבל באילן סרק אף היוצא מן העלן ומן העיקרים כפרי שלחן ויש לו ולדמיו שביעית".

וראה בסוף משנה: הקטף והוא שرف היוצא מהאלנות, בפרק ז' דשביעית תנן הקטף יש לו שביעית ולדמיו שביעית. רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שהוא פרי. וגרסינן בפ"ק (נדיה דף ח, ב) אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא ואת לא תסברא דמאן תנן קטפה פרי רבי אליעזר הוא, והתנן רבי אליעזר אומר המעדן בשרכף העroleה אסור. אפילו תימא רבנן ע"כ לא פלייגי רבנן עליה דר"א אלא בקטפה דגוזא אבל בקטפה דפירה מודו ליה. דתנן רבי יהושע אומר שמעתי בפיירוש שהמעמיד בשרכף העלן ובשרכף העיקרין מותר, ובשרכף הפגין אסור מפני שהוא פרי. ואב"א כי פלייגי רבנן עליה דר"א באילן העושה פריות, אבל באילן שאינו עושה פריות מודו דקטפו זה הוא פרי, דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית וחכמים אמורים יש לקטף שביעית מפני שקטפו זה הוא פרי, מאן חכמים לאו רבנן דפליגי עליה דרבי אליעזר. ופסק ורבינו כהני תרי תירוצי, משמע דתרכזיו יהו קושטא נינהו. ע"כ. ועוד כתוב שם שיש תירוץ אחר של ההוא סבא והוא שלא כהכלתא.

לכוארה היה נראה דהרבנן סותר את דבריו, שבספרק ז' הי"ט כתוב ששרף היוצא מן העלים ומן העיקרין אין לו שביעית. ובהילכה כ' כתוב: במד"א באילן מאכל אבל באילן סרק אף היוצא מן העלן ומן העיקרין כפרי שלחן ויש לו ולדמיו שביעית. וצריך לומר שאילן שיש בו פירות היוצא מהפרי יש בו שביעית, והיוצא מהעץ אין בו שביעית, ואילן סרק שאין בו פרי היוצא מהאלן יש בו שביעית דהם פירותיו.

הרמב"ם סתם דבריו ופסק להילכה ששרף היוצא מהפרי יש בו שביעית, וכן שرف היוצא מאילן סרק שאין בו פירות, יש בו שביעית. הכוונה היא שקדושת שביעית חלה על השרכף עצמו, ולא משנה מה אני עושה עם השרכף הזה, בין אם אני מעמיד בו גבינה, וכדברי המשנה בערלה (פ"א משנה ז), קדושת שביעית חלה עליו. ובין אם אני עושה בשרכף זה דיו, וכדברי הגمراה בשבת (כג, א): כל הרופין יפין לדיו ושרף קטף יפה מכלן. ובין אם אני עושה משרכף זה צרי שהוא ריח טוב, וכדברי הגمراה בכרחות (דף ו, א): הצרי אינו אלא שرف הנוטף מעצי הקטף. והוא אחד מאחד עשר הסמנים שהיו מתחמשים בו בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו. ובודאי זה היה סוג ריח מובהך ביותר. אם בשרכף חלה עליו קדושת שביעית אין זה משנה מה אני עושה משרכף זה, אם אני עושה משרכף זה ריח, גם כן יש בו קדושת שביעית, שהרי קדושה זו חלה עליו בעודו שרף. וכלשנו של הרמב"ם, שהשרף עצמו יש בו קדושת שביעית, וכל מה שריגליין לעשות בו הרוי הוא קדוש. לא יתכן שתפקידו ממנו קדושה בסוף כשייעשו משרכף זה ריח או דיו או גבינה וכל דבר אחר, הכל בכלל הקדושה הוא. הכלל הוא, מה שריגליין לעשות מהשרף יש בו קדושת שביעית. וכעין זה ירושלמי (פ"ז דף יח) גבי תורמוסין שאם לא מיתקן אין ראיין, ואם מיתקן חלה עליהן קדושת שביעית, ואומרת הגمراה ומציינו דבר בתחילה קדושת שביעית חלה עליהן ובסוף אין קדושת שביעית חלה עליהן. ועיין שם ברידב"ז ופנוי משה, שהוא בתמה. ואפילו דבר שאין ראיי לאכילה לגמרי, כגון לולבי זרדים וכדומה. ע"ש. נמצא שחיל עליהן קדושת שביעית בתחילה.

בירושלמי שביעית (פרק ז' דף יח): "בשים מהו שהוא עליהן קדושת שביעית, נשמענו מן הדיא הפה הלבן והאווז אין עליהן קדושת שביעית. חכרייא אמר רבי שמעון היא, רבי שמעון אמר אין לקטף שביעית מפני שהוא פרי. רבי שמואל בשם רבי אבהו תפטר דברי הכל היא, בהדא נסורתא".

ופירש הפni משה שם, בשמותיו מהו ומותר לאבדן ולהפסידן, ופישיט ליה דתני הפרח הלבן וכן פרח' האורו שעשויין להריח בהן ואין עלייהן קדושת שביעית. חבירא הו אמר רבי שמעון היא, הא דקתני הפרח אין לו שביעית אתיא כרבי שמעון דאמר לקמן בפרקין אין לקטף שביעית, והוא אילן אפרסמן, מפני שאינו פרי. רובי שמואל דחי ליה דתפטר להא בדברי הכל בהדא נסורתא, כלומר הפרח הנושר ולדברי הכל אילן אינו פרי. ע"כ.

ונראה מדברי הפni משה שקטף זהו אילן אפרסמן וועשין ממןו ריח. ולפי הפיירוש הראשון הפרח הלבן ופרח' האורו העשויין לריח אין בהן שביעית ממשום שאינו פרי, וכרבי שמעון. ולפיירוש השני הפרח נשר, ולכלויל עלמא אילן פרי, דכיון שנשר הרו' הוא כפסולת, ואין בו קדושת שביעית. ועל כל פנים לשני הפירושים לא נפשṭא הביא בירושלמי.

ונראה מדברי הירושלמי שريح הנאותו וביעורו שווה. והספק הוא בריה, כיוון שאינו מידי דאכילה, יתכן שאין בו קדושת שביעית. שם ריח אין הנאותו וביעורו שווה, אין להסתפק שאין בריה קדושת שביעית, דודאי לא חולקין הbubble והירושלמי בסברא זו.

וראה ירושלמי שביעית (פרק ז דף יט), מפורש שם שעיצים אין בהן קדושת שביעית. ובודאי הטעם הוא ממשם דאין הנאותן וביעורן שווה, וכמובואר בקמא (דף קא,ב) דהנתן אחר ביעורן. ואם כותב הרמב"ם ששרף היוצא מהאלנות יש בו שביעית, וכן שרף היוצא מהפירות יש בו שביעית, ובודאי כל מה שעישו משרף זה החלה עליו קדושה אם רגילין לעשותה כך. דהקדושה חלה על השurf. הגם שהירושלמי מסתפק אם יש בבשימים שביעית, מ"מ נראה מגמורא יידין שיש בבשימים שביעית. וכן מוריין דברי הרמב"ם שכחוב שרף האילן יש בו שביעית, ובודאי גם בשים הדין. ואם נאמר שגמרא יידין מסתפקת בבשימים, מדו"ע לא כתבה את הספק במפורש, שלא נטעה לומר שיש בבשימים קדושת שביעית, דרך גمرا באכלי להרוחיב יותר מהירושלמי, ונראה לומר שהגמרא בבלית סוכרת שיש בבשימים שביעית, והכללו הוא בדברי הגמורא בקמא (קא,ב) דדבר שהנאותן וביעורן שווין יש בו ממשם שביעית, ולא פוקע עצם שהנאותן לאחר בעורן.

ועוד איתא בגמורא ירושלמי (סוף פ"ז דשביעית דף כ): רבי פדת רבי יוסה בשם רבי יוחנן אתיא דרבי שמעון כרבי יהושע, דתניין תמן אמר רבי יהושע שמעתי שהמעיד בשurf האילן ובשרף העיקרין מותר. בשurf הפגין אסור מפני שהוא פרי. אמר רבי זעירא לרבי פדת כמה דתימא תמן הלכה כרבי יהושע וכך אמר הלכה כרבי שמעון, אמר רבי יונה ודמייא היא כל רבה (גירסת שנות אליהו: ודמייא היא לכל דבר) קטף בטל על גבי שרפו, אילן אילן בטול גבי שרפו. אוכלי בהמה קדושת שביעית החלה עלייהן ואין קדושת ערלה החלה עלייהן. ע"כ לשון הירושלמי.

וכתב פni משה שם, קטף בטל על גבי שרפו, כלומר אילן קטף והוא האפרסמן בטל הוא האילן לגבי שרפו והיינו שהשרף שלו היוצא מן העץ הוא העיר. ואילן, כלומר שאר האילן שעושה פירות, אילנו בטל על גבי שרפו שיוצא מן העץ, דעתיך הוא הפרי, ואין השרף היוצא מן העץ שלו נחשב לכלום. וכיוון שכן הוא, תנא קמא דמתניתין נמי כרבי יהושע סבירא ליה, שלא מيري הכא באילן העושה פירות, אלא בקטף שאינו עושה פירות שהקטף שלו זה פרי, ושאנו מתניתין דערלה דלא אסור אלא באילן העושה פירות, והיינו דמסים ואילן. ע"כ.

כותב הפni משה לרבי יונה אילן קטף והוא אפרסמן, בטל הוא, דהשרף שלו היוצא מהעץ הוא העיר וועושים ממן צרי, ושאר אילן שעושה פירות אילנו בטל, שעריך העץ הוא הפרי ואין השרף שלו נחשב לכלום. ות"ק דמתניתין שביעית נמי כרבי יהושע סבירא ליה, דהמשנה שביעית מדברת בקטף שהשרף הוא העיר, והמשנה בערלה מדברת באילן העושה פירות, ובזה חולקין רבי אליעזר ורבי יהושע. ובאילן שאינו עושה פירות قولיל עלמא מודים שהשרף הוא הפרי, ודלא

כרבי שמעון, ותנא קמא דמתניתין כרבי יהושע דערלה. והלכה כת"ק. וכתירוץ הגمرا בנדח (ח,ב) לפיה האיבעית אימה. אליבא דרבנן פdetת רבי יהושע כרבי שמעון ואין בשוף האילן משומ שביעית, ורק שرف פגין אסור לכولي עלמא. ולסבורה זו אפשר שפרחי ריח אין בהם קדושת שביעית, דהמ נידונין כדין היוצא מן השرف, ולרבנן שמעון מותר, דסובר כרבי יהושע דערלה, והלכה כרבי יהושע.

ריב"ז שם בפירושו לדברי הגרא' בשנות אליהו על מסכת שביעית, כתב: ונראה דפירוש הירושלמי לפיה זה הוא כך, דהנה במשנה דידן גرسין הורד והקטף, ומזכיר הקטף, ואלו במשנה דערלה גרסין רבי אליעזר אומר המעים בשרף, ומזכיר רק השרפ. וכן רבי יהושע אומר ג"כ המעים בשרף האילן והעיקריין, ומזכיר רק השרפ. והנה פירוש קטף הוא העץ, והשרף הנוטף ממנו נקרא צרי, כדגרסין הצרי אינו אלא שרפ הנוטף מעצי הקטף. וכן פירוש רשי' במסכת נדה שם, דקטף הוא העץ שנוטף מננו שרפ. וכן איתא במסכת שבת (דף ג,א), שרפ קטף. הרי דיש שרפ של הקטף ויש קטף עצמו. ובמשנה דידן לא אמר שרפ הקטף, אלא קטף עצמו. ואילו במשנה דמסכת ערלה דלא מירין המעים בשרפ הערלה, הרי דמזכיר שם רק השרפ בלבד, והוא משום דשם בערלה דלא מירין בקטף אלא בסתם אילן דעשה פרי, ועוד לא בטל העץ לגבי שרפ שיהא העץ עצמו חשוב כהשרף שלו, אבל עצי הקטף כיוון שאין אלא השרפ שבו, ע"כ בטל הקטף לגבי השרפ, והעץ בעצמו חשוב כשרף שלו. ועל זה אמר לו רבינו יונה ולכל דבר. פירוש בתמיה, דא"כ לדבריך דקמדמית ר"ש לר"י, וחכמים ע"כ כרבי אליעזר דלא כר"י, דאי להכמים הוי פרי אף בשרפ של העץ, א"כ ה"ו"ל להיות המעים בשרפ האילן ג"כ אסור משום ערלה, א"כ לדבריך לכל דבר צריך להיות אליבא דחכמים שרפ של ערלה חשיב פרי כמו שביעית, והא ז"א דהא בשבייעת אף הקטף עצמו חשוב פרי, ואילו התם לעניין ערלה לא חשיב פרי ורק בשרפ בלבד, אבל לא העץ, אפילו לר"א, דדר"א נמי לא קאמר אלא המעים בשרפ הערלה אסור מפני שהוא פרי, ועוד דהקטף עצמו בטל ע"ג שרפ, אילן אינו בטל ע"ג שרפ, פירוש דהקטף בטל לגבי שרפ והוא עצמו חשוב כשרף, ואילן אינו בטל על גבי שרפ ולא חשיב כמו השרפ. ועוד הוא משום דהקטף אינו עושה פרי ואין לו אלא שרפ, ע"כ בטל לגבי השרפ, משא"כ באילן דעשה פרי. א"כ לדבריך דקא מדרמת מהנתין דידן למתניתין דמסכת ערלה הוי לחייב שוה לכל דבר החתום כמו הכא, ובאמת חזין דלא דמי אפילו לר"א דקטף בטל על גבי שרפ ואילן אינו בטל ע"ג שרפ ואין שון לכל דבר. והוא ע"כ דבאלין העושה פרי מירין התם, ולא דמייא למשנה דידן דהקטף, א"כ יכול להיות דאיתא חכמים כרבי יהושע, ועוד ע"פ כן לעניין שרפ הקטף הוי פרי, משום דעתך רק לא קאמר רבי יהושע אלא דוקא התם באילן העושה פרי, אבל בקטף שאינו עושה פרי אף רבי יהושע מודה לשרפ חשיב כפרי וכו'.

כותב הרידב"ז, במשנה בשבייעת מזכירה ורד והכפר והקטף. ובמשנה בערלה מזכירה מעמיד בשרפ הערלה. והוא משום דבערלה לא מירין בקטף אלא באילן עושה פירות, ועוד לא בטל העץ לגבי השרפ ואסורה להעמיד בשרפ, אבל לא אסור להעמיד בעץ עצמו אליבא דר"א, אבל עצי הקטף, שאין בהן פירות רק השרפ שבו, ע"כ בטל הקטף לגבי השרפ. והעץ עצמו חשוב כשרף ואסורה משום שביעית. ור"א כחכמים ור"י כר"ש. אמר לו רבינו יונה ולכל דבר, בתמיה, לדבריך שאתה משווה את הדינים ור"ש כר"י ור"א כחכמים, לדבריך לכל דבר צריך להיות אליבא דחכמים שם מעמיד בעץ עצמו אסור. וכך שאין הבדל לגבי שביעית שהקטף יש בו משום שביעית וככל הכל, הוא הדין בערלה אליבא דר"א. ועוד דהקטף עצמו בטל על גבי שרפ לוין הכל יש בו משום שביעית. לא כן אילן שעושה פירות, אינו בטל העץ על גבי שרפ. והגמ שאסורה להעמיד גבינה בשרפ ערלה, מ"מ העץ מותר, א"כ מנין לומר שרבי אליעזר כחכמים ור"י כר"ש, יכול להיות שר"י מודה לחכמים בקטף שאסורה גבינה בשרפ של ערלה אליבא דר"י לשבייעת שקטף אינו עושה פירות, והכל יש בו משום שביעית, ואפילו רבי יהושע מודה בזה.

בסוף הדיבור והא דלא דמי הכה והחטם לכל דבר לענין העז עצמו הוא לאו משום שיש נ"מ בין אילן העושה פרי לאינו עושה פרי, דז"א דבזה לא דמי שביעית עלולה לענין חשבית העז כמו הפרי, דהא הרי אוכלី בהמה קדושת שביעית חלה עליו ואין ערלה חלה עלייהן, דשביעית חמור בזה מן הערלה לענין העז, דהא חל קדושת שביעית אף על דבר שאנו ראוי למאכל אדם, כמו כן חל קדושת שביעית על העז שלא בתוכו שرف, אי שرف חשב פרי, וע"כ רבי שמעון כרבי יהושע, וחכמים משא"כ לענין ערלה. אבל לענין גוף השרף דמי לא חדדי, וע"כ רבי שמעון כרבי יהושע אומר שرف כרבי אליעזר, דלווה חשב פרי ולזה לא חשב פרי. ע"כ באילן העושה פרי רבי יהושע אומר שرف האילן מותר, שرف הפרי אסור, ובקטף שאינו עושה פרי אף רבי יהושע מודה לשרב חשב כפרי. והשרב לרבי יונה שלגבי שرف יש לדמות ערלה לשבעית אבל לא לגבי העז, שהרי בשבעית אוכלី בהמה קדושת שביעית חלה עליו, ואין ערלה חלה עליון, דשביעית חמור בזה מן הערלה, לענין העז, אבל לענין גוף השרף דומים שביעית וערלה, ע"כ יש לומר שרבי אליעזר כחכמים ורבי יהושע כרבי שמעון.

הן לפניהם משה חן להרידב"ז אליבא דרבי יונה, המשנה בשבעיתathi גם כרבי יהושע, אם נאמר שעושין שرف קטף ריח, הרי ריח זה יש בו משום שביעית, דחלות הקדושה היא על השרב, וכל מה שרגילין לעשות ממנה חלה עליו קדושת שביעית. ובזה גمرا בכלית וגمرا ירושלמי שווין חן. ונראה שדרבי רבי יונה הוא לפאי האיבעתה אימא של הגمرا בבלית (נדח דף ח,ב), והוא שרבי אליעזר ורבי יהושע חולקין באילן שיש בו פירות וברף היוצא מהעז, לרבי אליעזר אסור להעמיד בו גבינה, ולרבי יהושע מותר להעמיד בו גבינה. אבל שرف אילן שאין בו פירות לכלי עולם אסור להעמיד בו גבינה, ויש בו קדושת שביעית. וכן שرف היוצא מהפרי עצמו, לכלי עולם אסור להעמיד בו גבינה, ויש בו קדושת שביעית.

על כל פנים לא פסק הירושלמי איך ההלכה, אם כרבי יונה ונשאר הדבר בספק. אלא שרמב"ם וכן הכסף משנה פוסקים שההלכה כ שני התרומות שבגמרא נדה (ח,ב). וראה בספר שנות אליו שבעית פ"ז שכח: ורד, חם שושנים. והכperf, הוא אשכל הכהperf. והקטף וכו' רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאנו פרי. ויש במשנה זו ג' פירושים, במקצת נדה (דף ח,ב) איתא דרבי פדת מוקי למתרנית הנ"ל בקטפי, אין דגוז העז דפרי, לך מוקי לה כרבי אליעזר דוקא. דתנן רבי אליעזר אומר העמיד בשרפ ערלה אסור, ורבי יהושע אומר שמעתיה שההעמיד בשרפ העילין בשרפ העיקרי מותר, בשרפ הפגין אסור. ורבי זира מוקי לה בקטפה דפרי, ואיתי ככ"ע, שאף רבי יהושע מודה בקטפה דפרי. ועוד איתא אוקמתיה שם דמיירין בין בקטפה דפרי ובין בקטפה דגוזא, והוא כי"ע דלא פלייגי רק באילן שעשו פירות, אבל באילן שאין שעשו פרי כי"ע מודו דקטפו זהו פרי, ומיתתי עליה בריתא דתני בהדייא דחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פרי. משמע דאיירין באילן שאנו עושה פירות לך הקטף שלו הוא פרי. וכצ"ל שם: "דתנן ר"ש אומר אין לקטף שביעית וחכ"א יש לקטף שביעית מפני שקטפו זהו פרי". ולא כהتنן, דבמתרנית לא קתני בה הטעם מפני שקטפו זהו פרי. ולפי זה איתא הירושלמי על מוכנו. וזהו: רבי פדת רבי יוסא בשם רבי יוחנן אחיא דר"ש כר"ג, דתנן חמן אמר ר"י שמעתיה שההעמיד בשרפ העילין ובשרף העיקרי מותר ובשרף הפגין אסור מפני שהוא פרי, אמר רבי זира לרבי פדת כמה דתימר חמן הלכה כר"י וכאן אמר חמן הלכה כר"ש, אמר רבי יונה ודמי הוא לכול דבר קטף בטל ע"ג שרפו, ואילן אינו בטל על גבי שרפו, עכ"ל. כלומר דרבי פדת ס"ל דבקטפה דגוזא איירין מתרנית, לך מוקי לה דר"ש כר"י כנ"ל, וויי לא סבירא לה הכי רק כאוקמתיה דאיירין באילן שאין עושה פירות, ולכך קטפו זהו פרי, אבל אילן העושה פרי לא בטל על גבי שרפו, ופלוגתא דרבי אליעזר עם רבי יהושע הוא דוקא באילן העושה פרי, אבל בשאינו ועושה פרי כי"ע מודו דקטפו זהו פרי. ע"כ.

וראה תוספות יו"ט ערלה פ"א מ"ז: אמר רבי יהושע שמעתיה בפירוש שההעמיד בשרפ העלים, בשרפ העיקרים מותר, בשרפ הפגים אסור. לכוארה נראה דלא אמר רבי יהושע לשרפ עזים

ועקרים מותר אלא באילן העושה פירות, דביה אירי, כאמור בשurf פגים, אבל באינו עושה פירות מודה דקטפו זהו פרו. לפי מה שכתבתי בשם הרמב"ם לעני שבעית פ"ז מ"ז. אלא שראיתי להרמב"ם עצמו בחיבורו פרק ט"ז הילכה כ"ז מהלכות מאכלות אסורת, שכתב: העמיד גבינה בשurf פג ערלה hari זו אסורה בהנהה. ולא כתוב שכן נמי בשurf עלים ועקרין אילן שאינו עושה פרי. ורוחק לנור שסמכ על מה שכותב בהלכות שמייטה, הואל ויש לטעות להtier האסור וכו'. ומצאת בפירוש הר"ש פ"ז דשביעית דהביא סוגיא דפ"ק דנדיה, והכריח מכח הירושלמי דאפילו מאן דמחמיר דשביעית מיקל בערלה, משום דברלה כתיב "פרוי" ובעינן פרי, אבל גבי שבעית לא בעינן פרי, שהשביעית נהוגת בין מאכל אדם בין מאכל בהמה, הילך אין שurf שלו בטל לגבי העז. ע"כ.

कוֹשִׁית הַתוֹסְפוֹת יו"ט, דהַרְמָב"ם סוֹתָר עַצְמוֹ, שַׁבְּהַלְכָות עַרְלָה כַּתְבָה שָׁאָסָר לְהַעֲמִיד גְּבִינוֹת בְּפֶגֶי עַלְלָה, וְלֹא כַּתְבָה מֵה דִין הַעֲלִין וְעַז שָׁאָנוּ עַוְשָׂה פִּירָה וְעַוְשָׂה מַה שָׁרֶפֶת גְּבִינוֹת. וּמְשֻׁמָּע שְׁמוֹת. וּבְהַלְכָות שְׁבִיעִת כַּתְבָה שָׁרֶפֶת עַלְלָן וְעַקְרִין יִשְׁבּוּ שְׁבִיעִת.

ותירץ, באפילו מי שמחמיר בשבעית מיקל בערלה, דברלה כתוב "פרוי" על כן השurf אין לו דין פרי, ומותר להעמיד בו גבינה, לא כן בשבעית, לא בעינן פרי, שהשביעית נהוגת בין מאכל אדם ובין מאכל בהמה. ע"כ.

הכל הוא: שבעית כתוב "והשביעית השמנתנו וננטשה" גם מאכל בהמה וגם ממין הצלובעים שיין בו דין שביעית, ורק שיהיה הנatto ובעורו שווה. ולפיכך העז ושרפו אסור. ורק עז פרי שרפו מותר, משום שהוא בטל לגבי העז. ובען סרך אין השurf בטל לגבי העז. ובערלה האיסור הוא "זערלחת את ערלה את פרי", פרי אסור, אפילו פגין, שהפרי הוא קטן, יש בו דין ערלה, מה שאינו כן שurf והעלין שאין ראויין לאכילה, איןם בכלל האיסור.

וכן תירץ תוספות אנשי שם, שיש חילוק מהותי בין ערלה לשבעית, וכיון שsurf האילן יש בו שביעית, כמו שכתב הרמב"ם, כל מה שרגילין לעשות ממנו יש בו שביעית. והעיקר הוא שיהיה הנatto ובעורן שווין. והוא הדין פרחים שיש בהם ריח, יש בהם משום שביעית, דלא גרע פרחים שיש בהם ריח ומריחים בהם, שהנatto ובעורם שווים, משurf האילנות או משurf פרי שעושין מהן ריח, שיש בהן קדושת שביעית. ולכלורה כ"ש הוא - פרחים שיש בהן ריח יש להם דין פריות.

וראה אור לציון שביעית פ"ב בשאלת י"ב. שאלת: האם יש בפרחים איסור ספיחים או דין קדושת שביעית. השובה: אין בפרחים איסור ספיחים כלל, ולענין קדושת שביעית פרחים ועצי ועשב בשמים, כגון הדסים וכדומה שעומדים לריח, ראוי לחוש ולנהוג בהם קדושת שביעית. ואולם אין לקנות כלל פרחים שנשתלו באיסור בשנת השמייטה, אף אם אין בהם קדושת שביעית, איסור מסיע לעוברי עכירה. וכחוב בכיאור שהוא ספק בירושלמי, והרמב"ם לא הביא הירושלמי ולא כתוב דמיini ריח יש בהם קדושת שביעית. ואולם נראה דמי"מ ראוי לחוש ולהחמיר בזה אם הבשימים עומדים לריח, דיל' דחשייב בכיאו גונא הנatto ובעורן שווה ויש בהן קדושת שביעית, כראתה בסוכה (דף מ, א) וכו'. וע"כ ראוי לשמר דיני קדושת שביעית בפרחים העומדים לריח ולהזהר שלא להפסידם. ולכן אין לעשות מפרחים אלו זרים לכלה וכדומה, באופן שמאפסידין על ידי זה, אבל לקחת פרחים וליתנים בבית לנוין אין בזה איסור. ע"כ.

ה גם שהרמב"ם לא הביא דין מני בשמים בקדושת שביעית, מ"מ אפשר ללמידה בדבריו בדיון שurf ועלין שיש בהן קדושת שביעית, ולכארהה כ"ש הוא. וכן פסק כרמ ציון להר"ג גבי פסח פראנק פ"י"א ס"כ, שיש בפרחים ריח דין שביעית. וכן פסק בספר השמייטה להרב טוקיצינסקי פ"ז

ה"ד אות ה', שיש שפרחי ריח דין שביעית. וכותב שהנאת ריח כהנאות מאור וצביעה, והרי הם בכלל "לכם" לכל צורכם.

משנה בשביעית פ"ח ה"א: כל שאיןו מיוחד אדםousseין ממנו רפואה, דכתיב לאוכלה מה שהוא מיוחד לבך ומה שאיןו מיוחד לך מותר. איתא בגמרא סוכה (דף מ, ב): לאוכלה ולא מלוגמא, דהינו רפואה, ודבר שהוא מיוחד אדם אסור לעשות ממנה לרפואה, "לכם" ולא לרפואה, רפואה הוא דבר שאיןו שוה בכל. וראה רשי" שם בד"ה מלוגמא, שאין הכל חולין. וכותב הרמב"ם הלכות שמיטה ויבול פ"ה הי"א: כל שהוא מיוחד למאכל אדם כגון חיטים וכו' אין עושין ממנה מלוגמא או רטיה וכו' שנאמר לכם ולא לרפואה, וכל שאיןו מיוחד למאכל אדם, כגון קוצין ודרדרין הרכבים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה. ע"כ. כלומר, דבר שהוא לכם, לצרכם שלכם, אין עושין ממנה רפואה - לכם יהיה לאוכלה ולא לרפואה. ואם אין מיוחד לכם מותר.

בגמרא ביצה (דף כב, ב) אמר רב אשי מחלוקת להריה, אבל לגמר אסור. וכותב רשי" דפנוק יתרה הוא ואיןו שוה לכל נפש. לכוארה היה אפשר למדוד מכאן שרייח אין שוה לכל נפש, ודינו כמלוגמא שמותר דבר שאיןו מיוחד אדם. אבל נראה שאין לדמות שביעית ליו"ט, דביו"ט צריכין דבר השווה לכל נפש, ולעתות מוגמר איןו שוה לכל נפש, ע"כ אסור ביו"ט. לא כן לעניין שביעית, הגם דבמי שוה לכל נפש, ודבר שאיןו מיוחד אדם מותר לעשותו לרפואה, מכל מקום רפואה אינה דבר השווה לכל נפש, משום דאין הכל חולין, והבראים לא ירצו להשתמש בזה, ע"כ מותר לעשותו לרפואה. לא כן בשמים ורוח, כל אחד משתמש בבשימים להריה, וכל דבר שהנאתך ובעורך שין יש בהן משום שביעית. וראה רשי" סוכה (דף ז, ב) בד"ה מריחא, שכותב שהוא דרך הנאתו אקציה. ע"כ. והוא, שהדס של מצוה אסור להריה בו, שהקצתה אותו מהריה לכל נפש, עכ"פ רגlinן יכול להריה בפרחים. מה אין כן דבר שהוא לרפואה, איןו שוה לכל אדם, ואם עושין ממנה רפואה, אין בו קדושת שביעית.

העלוה לדינה:

פרחים שרגליין להריה בהן יש בהם משום קדושת שביעית וכל דיני שביעית חלין עליהם. אבל איסור ספיקין אין בהם.

הרבי ר' אובן אוחנה שליט"א
מעיה"ק צפת ת"ז

הכנת מטילות מערב شبיעת ע"י מחשב הסקיה
שימוש במחשב הסקיה בשמיטה

כהמ"ש למה שכתבנו בעניין הסקיה בשבת ע"י מחשב הסקיה המכונן מערב שבת, או על פי תוכנית הסקיה קבועה מראש, הקובעת את זמני ותדירות הסקיה, ופועלת באופן אוטומטי ללא פעולה אדם. הנה לעניין شبיעת האם מותר להשתמש במחשב הסקיה אלה. וכן מערכות הסקיה אלה. וכן מערכות הסקיה וDSL הפעולות במשולב באופן לצורך הסקיה וDSL בשנתה השמיטה.

נראה לכואורה שהדבר תלוי בחלוקת הפסוקים אם איסור מלאכה בשביעית חמור יותר מאשר וו"ט, כמו"ש "המנחת הינוך" מצוה קי"ב במצות השמיטה. ע"ש. וכ"כ ב"העמק דבר" פר' בהר במצות השמיטה, שלא כמו שבת בראשית שאיסור המלאכה אינו אלא אקרופתא דגברי, משא"כ شبיעת הוא אסור המונח על הקרקע. ע"ש. וכן"מ לעשות מלאכה בשביעית ע"י גוי, שאיסור מלאכה בשבת ע"י גוי אינו אלא שבות. וכן ע"י גוי אינו אלא שבות. ובנד"ד להתחליל מלאכה בערב שבת נועשית ונגמרה מלאה בשביעית, [דרין תוספת شبיעת נוהג רק בזמן شبיהם] קיימ, ובזמןינו רוב לבדוק השדה מותרת עד ר"ה של شبיעית]. דאיילו בשבת מותר להתחליל מלאכה בערב שבת סמוך לחסיכה אעפ"י שאינו יכול לוגירה מבוע"י והוא נגמרה מלאה בשבת (שו"ע ס"י רנ"ב ס"א. ע"ש), דק"ל כב"ה דין אדים מצויה על שביתת כלו. וכן לעשות פעולה כל שהיא, שעל ידי כך או בגרמתה תיעשה מלאכה האסורה בשביעית, דהא בשבת עשייה הוא אסור הא גרמא שרי, (שבת קכ, ב) ועיין בשו"ע (ס"י שלד ס"ע, כ"ב) בבאוור הלכה שם ד"ה גורם כיבוי מושר. לאו דוקא כיבוי דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאפיילו בכל המלאכות הדין כן וככ"ל. והרמ"א בהג"ה שם כתוב דוקא במקרים פסידא שרי גרמא. ועיין תורת פר' יתרו (כ"ג. אות ס"ה ס"ו). ולפי זה נראה שלדעת הפסוקים שאיסור מלאכה בשביעית הוא על הקרקע, וממצוות שביתת היא שהארץ השבת מ מלאכה, אין שום נפק"מ אם המלאכה גופה נעשית ע"י אדם או ע"י גרמא או נעשית מלאה, בכל גונן שנעשית מלאכה בקרקע האסורה בשביעית, אסור. וה"ה בנד"ד להשתמש במחשב הסקיה לצורך הסקיה לאו, דכל שאסור מושום לא תעשה כל מלאכה" האיסור על הגברא שלא יעשה המלאכה עצמה ביום השבת, ואין איסור שהמלאכה תיעשה מלאה בשבת ע"י מעשי מערב שבת (וכדרשת

ועתה ראיתי שהדברים מבוארים היטב בספר חות השני ח"א (שעורים על הל' شبיעת שנאמרו ע"י הרה"ג ר' נסים קרליין שליט"א). שכח בנד"ד שהדבר פשוט שאסור. וממצאיי לנכון להעתיק את כל דבריו וזה לשונו (פ"א ה"א, ע"מ נב - נג): הנה הדבר פשוט שאסור לנכון מטילות מערכות השקאה ומערכות דישון או שאר מכשירים מערב מלאכות שביתת ע"י שעון או מחשבים כדי שייפעלו בשביעית להסקות את הגיננות או את השדות [בנוסף שאסור להסקות] או שייעשו שאר מלאכות האסורות בשביעית, והרי הוא עובר בעשה "דושבתה הארץ שבת לה" לדעת רשותי וסייעתו, מפני שהוא עושה פעולה שתתבטל בכך שביתת הארץ, ואין חילוק אם עשייתו היא בשביעית או מערב شبיעית, כיון סוף ע"י מעשי יש כאן מחמתו בטול שביתת הארץ וכדלקמן, וכך דתנייא (שבת יח, א) פותקין מים לגינה ערבית שבת עט חסיכה ומ滿לאת והולכת כל היום כולל, חזין שאם עשייתו בערב שבת נמשכת בשבת מותר, הטעם הוא, דכל שאסור מושום לא תעשה כל מלאכה" האיסור על הגברא שלא יעשה המלאכה עצמה ביום השבת, ואין איסור שהמלאכה תיעשה מלאה בשבת ע"י מעשי מערב שבת (וכדרשת

הירושלמי שבת פ"ב ה"א: לא תיעשה כתיב, הא נעשית מלאיה שרי. ועיין בתו"ת שם). אבל לעניין שביתת הארץ דלא קאותין עליה מדין "מלאות", אלא מחת מכות שביתת הארץ, דהינו שאנו מכווים שלא לגורום שהקרע חעבוד, א"כ מה לי שהקרע אינה שובחת מחייב בעורב שביעית, דכל שהוא גורם שאין כאן שביתת הארץ עובר על העשה וכו'. וכן אסור לכוון שעון או מהשכש שביעית ו אף מערב שביעית שייבול את הקרע שביעית ע"י שמכניס חומרים בתוך מי ההשקה, כמבואר لكمן הל' י"ג, עכ"ל. וכן פסק בפ"א ה"י (עמ' קד): אסור לכוון אף מערב שביעית שעון או מהשכש שמאפייל מערכת השקה לשודות שביעית [באופן שאסור להשכות] מושם שביתת הארץ, מפני שכל פועלה שנעשה מכח האדם ומתייחס אליו, הרי זה נחשב מעשה. ומשמע מדבריו אף לדעת הפסוקים שאיסור מלאכה שביעית הוא על האדם לעניין שביתת הארץ, וכאשר נתבאר בעזה"י לעיל. וכן אסור לכוון שעון או מהשכש אף מערב שביעית שייבול את הקרע שביעית [באופן שאין בו פסידא], אף אם חומר הזיבול נכנס לתוך מי ההשקה. וכמ舍"ל שם. עכ"ל.

אך בספר דין שביעית השלם (הווצאת דגל ההלכה לשנת השמיטה תשס"א) פ"י ההשקה (עמ' ע"ט ס"ה), כתוב ייש האוסרין ויש המתירין. וזה לשונו: באופן שההשקה והדשות מחייבים על ידי מהשכש המכון מערב שביעית (ולא עשו בו שניי שביעית) ייש האוסרין שIOSקה יידושן שביעית יותר מכדי הצורך, מושם שאנו מכווים על "ושבתה הארץ", והמעשה מערב שביעית הוא הגורם למניעת שביתת השדה. ויש המתירין, לאחר ואין האדם עושה את הפעלה שביעית. ובמקרים שיש חשש מראית עין אסור. עכ"ל. וдумת האוסרין היא דעת הגרש"ז אוירבך צ"ל. ודעת המתירין היא דעת הגרי"ש אלישיב שליט"א.

ומה שכח במקומות שיש חשש מראית עין אסור, נראה מושם שנראה כמו שאנו משפט את שדהו שביעית. והנה לדעת המתירין כאן, ציריך להבין לכואורה כי כבר נחbare ליעיל כי לעניין שביתת הארץ אין נפ"מ אם בקרע אינו שובחת מחייב מעשו שביעית עצמה, או מכח מעשו בערב שביעית, ולදעת הפסוקים שאסור מלאכה הוא על הקרע, אסור בכל גוונא שנעשה בקרע מלאכה. וציריך עוד להתחשב בדבר הטיב. אך לדעת הפסוקים שאסור מלאכה שביעית הוא על האדם, שרי אפילו שביעית, כמו שבת בראשית, דלא נאסורה אלא עשו, הא נרמר שרי. ובערב שביעית מותר אף להתחילה מלאכה ממש, והוא הולכת ונגמרה מלאה שביעית, כמו בשבת, כההיא דתניא פותקין מים לגינה בע"ש וכו'. אך בנדו"ד במקומות ובאופן שאסור להשכות, יש חשש למראית העין, שייאמרו שביעית פתק, כמו שבת שיאמרו בשבת פתק.

ובשו"ת ציון אליעזר ח"ד סימן ל"א נשאל בנדו"ד גבי שבת, ופסק שמותר לכוון שעון אוטומטי מערב שבת כדי שיפעל את הממטרות בשבת, כיוון דקי"ל אין איסור שביתת כלים בשבת, ומהיות טוב ליתר תוקף כדי למנוע חשד עין הרואים, נכוון לכתוב פתק או לסדר שלט על שער הגינה, ויהיה כתוב שהמטרות פועלות ע"י שעון המכון מע"ש. ע"ש. ובשביעית יש גם חשש מראית עין (במקומות ובאופן שאסור להשכות), שנראה כמו שאנו משפט את שדהו שביעית, וגם במקומות שחו"ל התיירו להשכות לפי הצורך, או במקומות הפסד, נכוון לעשותו בשינויו. וכן פירש מרדן בב"י סוס"י תקל"ז (הלו' חול המועד) בדעת הרמב"ם, כל שאפשר לעשו בשינויו ציריך לשנותו. וכן פ"י הרמב"ם במשנה שביעית פ"ב מ"י, מרבייצין בעperf לבן דברי רבי שמעון רבי אלעזר ואוסר. "ומרביצין" לפי הרמב"ם, היינו שאין זה השקיה רגילה, אלא מזון ריסיסי מים על העperf לבן. ובירושלמי שביעית פ"ב ה"ג מבואר, דיש עוד אופן שהוא כהרבצה, והיינו השקאה דרך שליח, כלומר דרך הסל, דכוון שאין כאן דרך השקאה כבשאר שניים, הרי זה שניי ומותר. ועוד שהרי זה כמו מים ולא כנותן מים (אוצר יסודי שביעית שביעית סי' ה עמ' ס"א. ע"ש).

ובנדו"ד שהמטרות מסתובבות ומתיזות מים, נראה דדמי קצת להרבצה, לפי הרמב"ם שם, אין זו השקאה רגילה, אלא מזון ריסיסי מים. אולם כיוון שגם שאר שניים משתמשים בהם

להשקאה לגנות ומרבדי דשא וכדו', זו השקאה רגילה כבשאר שנים, אף אם מפחית את זמני ההשקאה, תדרות ההשקאה ואת לחץ המים, לא ניכר בזה שניי בצורת ההשקאה. ומ"מ עדרי טפי להשתמש בממטרות ובמחשבי השקאה, מהשකיה ידנית (ביד), מפני שלג ורגע עוזה את המלacula ביד. ובפרט כsheduler בחיקות ובשתחים גדולים, שזו טרחה גדולה (וכמעט בלתי אפשרות), השקאה גם להיזהר שלא השקאה יותר ממה שמורר ולא יותר ממה שמורחה להשקאה ונראה גם כי שלא משפט את שדהו בשבייעת. ונראה היכא לאפשר להשתמש בצדירות השקאה הטמונהים או מונחים על הקרקע, והמים יוצאים ומטפפחים דרך נקבים קטנים שבצדירות ומחללים באדמה, להתקין מערכת השקאה כזאת ע"י צנורות טפטוף המופעלת ע"י בקריו השקאה באמצעות סוללות או חשמל, דבאופן כזה אין שום חשש מראית עין, ולמעשה אף לדעת הפטוקים שאיסור מלacula בשבייעת הוא על הקרקע, כיון דלרוב הפטוקים בשבייעת בזה"ז דרבנן, וההשקאה דרבנן, נקטנן לקולא, ומותר להשקאות באופן קולא, גינות נוי ומרבדי דשא ובכל מקרים שאין שם חשש איסור ספיחין. אבל בשבת קדש דעתך כבר אמורה שאסור. וראויל כל בעל נפש לקיים "שבת הארץ" לחומרא לפחות בשבתות של שנת השמיטה "זכור למשה בראשית". כי זה יסוד ועיקר מאמונתינו ודתנו. ועיין מה שכתנו וייחדנו אמר על זה¹.

¹ הערת העורך:

אם נקטו ששייעית היא איסור גברא ונחלת שיש לדמותה לשבת דברי כת"ר, א"כ הרי דעת מrown ש"ע או"ח סי' רנ"ב סע' ה' שמותר לתת חיטים לריחים של מים סמוך לחשכה ולא חישינן להشمעת קול. ועל פי זה כתוב בש"ת יהוה דעת ח"ג סי' י"ח ובהליכות עולם כרך ג' עמ' נ"א להתייר כהאי גוונא במכוון כביסה וכדו. ע"ש. א"כ גם ששייעית נמי דכוותה לדין לא חישין למראת העין.

הרב גד שקורוי שליט"א
חבר ביהמ"ד בני ציון – ירושלים

ספיחין בפרי הבנה

כתב הרמב"ם (שםו"י פ"ד, א-ב): כל שתוציאה הארץ בשנה שביעית, בין מן הזרע שנפל בה מקודם שביעית, בין מין העיקרים שנקצרו מקדום וזרעו, ושניהם נקראו ספיח. בין מן העשבים והירוקות שעלו מאליהן, ואין להם זרע, הכל מותר לאוכלו מן התורה, שנאמר והיתה שבת הארץ לכם לאוכללה, וכו', ומדבריו סופרים שהיה כל הספיחים אסורין באכילה. ולמה גזרו עליהם מפני עובייה, שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות, וזרעוני גנה בתוך שדהו בסתר, וכשיצמח יאכל מהם ויאמר ספיחים הэн, לפיכך אסור כל הספיחים הצומחים בשבעית, עכ"ל. ועיין שם בכ"מ דמקורו הוא מתורת הנים (בhor פ"ד ה"ה) וכחכמים דסבירי דספיחין אסורין מדרבנן, ופלגוי על ר"ע דסבירי דאייסור ספיחין מדאוריתא. וככתב עוד הרמב"ם (שם ה"ג): הא למדת שאין אוכלים מפירות שביעית, אלא פירות האילנות והעשבים שאין זורעים אותם רוב האדם, כגון הפיגם והריבוזין השוטטים וכל צויצא בהם, אבל הירוקות שדרך רוב האדם לזרען אותן בגנות ומני חבואה וקטניות כל הצומח מהן אסור מדריביהם וכו' עכ"ל. נמצינו למדים מכל לשונות אלו של הרמב"ם שכל הטעם של גזירת ספיחין הוא מחשש שמא יבואו בני אדם ויזרעו בשבעית ויאמרו שהצומחים עלן מאליהן, וזה שיק בירוקות שאפשר לזרען בשבעית בסתר, ולהנות מהגדולים בתחום השבעית, אך באילנות שאי אפשר לעשות כן לא גוזר.

ועתה נבא לבאר איך יהיה דין הספיחין בבננות, ובראש נבואר כיצד דרך גידילת הבננות. תחילת לוקחים שתיל ושותלים אותו במטע, לאחר מכן מוציא שתיל זה עליהם רכימים שבמשך הזמן מתקפלים ומתקשים ונעשה כמו קנים קשים. בכל שנה גדלים הבננות על ענף אחר, משגנמר גידול הבננות על הענף השני ולאחר שגדלו הבננות והענף מתחילה להתייבש, גדלים שוב הבננות על הענף השלישי, בדרך כלל מתייבש הצמח לגמרי אחריו הפעם השלישייה שעתן פירות. מזמן ששותלים את שתיל הבננה עד שהוא מוציא פרי עobar מן של שנה ורבע או שנה וחצי בערך. ואם כן כל הבננות שנמצאים בשוק בשנות השמיטה, הם מאותם שתילים שנשתלו בשנה הששית לפני שהגיעה שנת השמיטה. והנה כתוב בגאון צבי (כרם ציון, בהלכות פ"א ה"ב) דבבננות לכארה כיוון שאיןנו נזרע בשאר ירק, אלא שיזואים מרשיש האילן ענפים חדשים כל שנה שהם גדים פרי הבננה, הרי כל שאינו נזרע דיינו כשאר אילן דליה בה גזירה דספיחין. עכ"ב. ולדבריו יש להשות דין הבננות לדין האילן ואין כאן אייסור ספיחין. ואין לומר שנחשוש שמא ישתול בשבעית כדי שייצא בשמנית, שעל זה לא מצינו שגוזר חז"ל.

גם בשו"ת ישועת משה (ח"א סי' ב) העלה שאין אייסור ספיחין בבננות, וככתב דיש לחלק בין שתילה לזרעה, דעתך הגזירה בספיחין הוא מפני עובייה, שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות וזרעוני גינה בתוך שדהו בסתר, וכשיצמחו יאכל מהם ויאמר ספיחים שעלו מאליהן, כי לאחר הזרעה לא ניכר כלום עד שייצמחו, משא"כ שתילים שניכרמים טובא על פניהם השיטה תיקף לאחר השתילה, הרי אי אפשר לומר שהם ספיחים, כוון שראו שאחתמול היה שדהו ריקה ובודאי הם נשתלו בשבעית. ולכן על זה לא גוזר. טעם נוסף כיוון שיש לגזע הבננות צורה של עץ פרי, אפשר לומר שאין בכלל גזירת הספיחין שגוזר בירוקות, אף שברכת הבננה בורא פרי האדמה. וזה דומה לספיחי כרוב הדומים לאילן שאין עליהם עליון. ואף שהרמב"ם לא חילק בין כרוב לשאר ירקות, מכל מקום כאן בפרי הבננה נעשה הדבר ע"י נטיעה ושתילה, הרי אפשר לומר שאינו בכלל הגזירה, שהרי נטיעה בשבעית היא מדרבנן, ואין גוזר שמא יבואו ליטע בשבעית, הרי זה בכלל גזירה לגדירה. עכ"ב. ועיין עוד שם בסימן ח' דכתב דרכ' למאן דכבי שיצא הפרי בששית, ואז לא אסרים מושום ספיחין, בננות אין להחמיר כיון שהגוזע קיים ואינו נזרע אלא נשתל, על כן יש לגידולין אופי של פירות האילן. יעווין חז"ו (ס"י כב אות ב). הרי שכגון זה שכל הגוזע ישנו בששית וריך או ראוי להניב פירותיו בשבעית, הרי כל שהעיקר הוא משנית, ואין בפירות שגדלו

שביעית משום איסור ספיחין. ע"ב. ע"ב. ויש להעיר על מה שכח שנטיעה בשביעית היא מדרבנן ואין לגוזר בזאת איסור ספיחין דהוי גזירה. הנה דין זה אסורה מדרבנן או מדורייתא, הוא פלוגתא בפוסקים, שהר"ש (שביעית פ"ו מ"ו) סובר דעתו דאורייתא, ולומד זאת מקל וחומר מאיסור זמירה. ע"ש. וכן כתוב החזו"א (שביעית סימן יז' ס"ק כ') בדעת הרמב"ם, שנטיעה אסורה מן התורה, אלא שאין לסמוך עליה דאפשר בכלל אין מזהירין מן הדין. ע"ש. אלא שדעת המהרי"י קורוקס (שםו"י פ"א ה"ד) שהנותע בשביעית אין איסורו אלא מדרבנן לדעת הרמב"ם. ע"ש. וכן עיין באור לץ'ין (רמב"ם שםו"י פ"א ה"ג) דכתוב הדעיקר לדעת הרמב"ם דעתו אסורה אלא מדרבנן. ע"ב. ונמצא שדין זה שנוי בפלוגתא בפוסקים.

גם בשו"ת מנהת שלמה (ח"ג סי' קכ' ס"ז) כתוב דשפיר מסתבר דאין ספיחין בכנותות. אלא דיש להסתפק אליבא דהרבנן, כיון שסובר דאפילו אם צמח כל הירק בששית והוסיף כל שהוא בשביעית וולקט, ע"ג דבכה"ג לא שירק כלל החחש שירע בסתר וכו', אף' כיון שהוא קדוש בקדושת שביעית אסור גם ממשם ספיחין, ואם כן אפשר דה"ג גם בכנותות. אך נראה להקל מטעם אחר, שכפי שנשמעו אם זורעים גרעין ולא שתיל, איינו נתן כלל פירות בسنة ראשונה, ונמצא שאין מקום לגוזר אלא בהערת שתיל למקום, וכיון שכן פשוט הוא זה הרי זה דומה לאלין, ולא אסור ממשם ספיחין גם להרמב"ם. ע"ש.

וכן כתוב בספר שמיטה ההלכתה (עמ' כח), הבנות אין בהם איסור ספיחין, כיון שאיןנו נזע, ודומה לאלין, וגם אין חשד שישתול, שאינו ראוי אלא בשמנית, ועל זה לא מצינו גזירה ספיחין, ומה שמצויה בשביעית ע"כ נזרע כבר בששית, וכך לב"ע אין בכלל גזירת ספיחין. וכותב ששמע שכן הורה החזו"א זצ"ל הלכה למשעה, שאין בכנותות אסור ספיחין. גם בספר ברית עולם (שביעית עמ' לד) כתוב, דידוע דשתילי הבנות צומחים סביבה השורש של העץ ועוקרים אותו ושותלים אותו מחדש, ושתילים עושם פירות אחר שנותיהם, וכך אין לגוזר בהם איסור ספיחין. וכן הعلاה בספר משנת יוסף (ח"א סי' כ). ע"ב. וכן כתוב הגרא"ח נאה זצ"ל (בספר העורות למשעה בענייני שמיטה, עמ' ז) בכנותות מותרים באכילה בשביעית, אבל קדושת שביעית נהוג בהם, דהם יrok, ואזולין בהו בתור לקיטה, דכינן שהגוזע כלו מתיבש, ורק סביבה השורש צומחים שתילים, ולא נשאר כלום מהגוזע, זהו ממש הדין המבוואר בירוחה דעה, דכל המוציא עליון מעיקרו הוא יrok והוילו כלאים בכרם. ע"ב. וכן הعلاה בילקוט יוסף (שביעית פ"ג סי' ז) דאין בכנותות גזירת ספיחים ומ"מ נהוג בהם קדושת שביעית. ע"ש. וכן הוא בספר שביתת השדה (פט"ז הי"א) דאין איסור ספיחים בירוקות הנותנין פירם לאחר שנה מודיעיהם כוון הבנה והאנס. ע"ש.

והנה בשו"ת מנהת יצחק (ח"ח סי' צה בסוף התשובה) הביא מה שכח בשו"ת משנת יוסף (הנ"ל) שאין נהוג בכנותות איסור ספיחין, ורק קדושת שביעית נהוג בהם, וכותב דהבד"ץ בירושלים עיה"ק ת"ז החמירו גם בכנותות בספיחין. וכותב עוד של דעתה הסוברים שאין ספיחין בכנותות נשארו החששות של שמר ונעבד ונזרע בשביעית, והחששות של נעבד ונזרע בשביעית אינם במציאות בכנותות שלפני הפסח דשביעית, ודודאי שלא נשתלו בשביעית ורוכב העבודות הם לאוקמי, כמו"ש בספר ברית עולם (סי' ג' סע"י מה) ועוד טעמים שבתשובה משנת יוסף (הנ"ל). נשאר הרחש של שמר. ונודע שהחزو"א סמך על המקילין במשומר בשביעית, אך פה בעיה"ק ירושלים ת"ז מחייבן מאד, שכן פסקו הגאנונים שלפנינו. ע"ב. וכן עיין בזה בשו"ת משנת יוסף (ח"א סי' כא) בתשובה הגרא"מ שטרונבו"ק שליט"א, שדן לגבי החששות של נעבד שיש בו איסור תורה. וכן בזרע בשביעית, שיש פוסקים שירקות שנזרעו בשביעית אסורים לעולם. ומ"מ באילין שנייטו בשביעית לא אסירין הפירות. ע"ש הטעם. ועיין עוד בזה בספרו שמיטה כהילכתה (עמ' כת) דיש להסתפק אם דין הבנות כירק לעניין זה או לאילין. ע"ש. והנה אכן בדין קי"יל הדעיקר להקל במשומר ונעבד בשביעית, שכן משמע מדברי הרמב"ם (פ"ד שםו"י ה"א) דכתוב איפילו שדה שנטיעתה בשביעית וצמחה, פירותיה מותרין באכילה. וכן ברמב"ם (שם הט"ז) דאם עבר וזרע בשביעית אם ורעו לירק מותר. וכן ב מהרי"י קורוקס (שם ה"ד), דמשומר מותר לדעת הרמב"ם. ועיין בחזו"א (סימן י"ס"ק ה-ו) דכתוב דשמור ונעבד מותר באכילה. ע"ש. אלא שאם

ברור לנו שפירות אלא נעבדו ונשמרו, אין לknות פירות אלו, כוון שיש בזה סיווע לעובי עבירה, כמ"ש הרמב"ם (שםו"י פ"ח ה"ד) דמי שהוא חשור לעשות שחורה בפירות שחיעית, או לשם פירותיו ולמכור מהן אין ליקחן ממן דבר שיש בו זיקת שחיעית. ע"ש. אלא יקח בחנים בלבד, וכמ"ש בחזו"א (שם).

ובאו לציון (שביעית פ"ה ה"ד) כתוב דבננות יש בהם איסור ספיחין ויש לדון מכל הירקota שנלקטו בשבייעית שאסורים באכילה, ולכן יש לknות את הבננות בהבלעה, וכן יש לשים את הקיליפות בשקייה בפני עצמה. והסביר שם במקורת, שכמדומה שכיוום יש אפשרות בידי החוקאים לגורם שהבננות יצאו תוך שנה, וא"כ הדרין שאין להתרטט מטעם שאין הבננות יוצאים באותו שנה. ע"ש"ב. והנה לפ"ז דבריו צרייך לומר האין נוהג ביום גידול הבננות למעשה, שאם יתברר לנו שבאמת גידול הבננות יוצא תוך שנה יש מקום לחושש להם מושם ספיחין כאשר ירקות, ואם הגידול י יצא לאחר שנה, אין טעם לאסור אותם מושם ספיחים. וכעת לא אסתיע מילתא בידי לבורר דבר זה.¹

עוד כתוב באור לציון (שם) דיש לומר שהדבר תלוי במחולקת הרמב"ם והר"ש לעניין ספיחים שנזרעו בשבייעית ונלקטו בשבייעית, שלדעת הר"ש הסוכר שירקוט של ששית שיצאו לשבייעית אין בהם איסור ספיחים שאפשר לומר שאין בהם ספיחין, אבל להרמב"ם שאסר כל ייק שנלקט בשבייעית, ואפילו לא הוסיף כלום בשבייעית, כגון שנלקט בתחילת השנה השבייעית, אף שלא שיכת הגזירה שמא יזרע בשבייעית בסתר, שהרי לא הייתה שהות מספקת לזרעה וללקיטה בשבייעית, מוכח דס"ל שלא פלוג חילוקים בתקנות ולא נחתי לחלק חילוקים בירקות האסורים מושם ספיחים. ואם כן אין לנו לחלק חילוקים בגזירות ספיחים ואין להקל בבננות מושם חילוקים אלו. ע"ש"ב. אך נלע"דճאך דלהרמב"ם יrok שנלקט בשבייעית אפשר לומר שהטעם שאין הרמב"ם מחלק בין סוגיה הירקות לגביהם גזירת ספיחין, אבל יrok שיש אפשרות לזרעו בשבייעית ויצא תוך שנה השמייה, יש לחושש בו שמא יבא לזרעו, ואף אם יש ירקות שנזרעו לפני כן בששית נלקטו מיד בתחילת השנה השמייה באופן שלא גדו כלום בשבייעית, בכל אופן ירקות אלו אסורים, שלא פלוג רבען בתקנתן. אך פרי שבמהותו אין דרך לזרעו כירק ושיזיא תוך שנהו, כגון הבננות, דינו כאילן, ואין שייך בו גזירת ספיחין, ואתה שפיר גם לשיטת הרמב"ם.

וראיתתי בספר דרך אמונה (שםו"י פ"ד ה"ג) דכתוב דהbanנות אין בהם מושם ספיחין, שכן העידו בשם החזו"א דהו לעניין זה כאילן ולא כזרעים. וכותב עוד (שם בציון - הילכה לה) דיל"ע דתוע' והר"ש כתבו דכروب לר"ש אין בו מושם ספיחין גדול כאילן, ותיפוק לה שעולה מגוזו כמו בננות, כדאיתא בירושלמי ספ"ה דכלאים, וכן אמר איסרו רבען דרך ייל. ע"ש"ב. ונראה להרין דיש חילוק בדור בין הבננה לכروب, שאמנם הכרוב נראת בענפיו כאילן מ"מ דומה הוא לשאר ירקות בכך שאפשר לזרעו שנה ולהזיא פרי תוך שנה, ותפי יש לגזר בו אותו שאר ירקות. תבנה לדינה דנראת דהעיקר בזה כדעת רוב הפוסקים, שאין בפרי הבננה חשש איסור ספיחין, ובן נלקט בשבייעית יש בו קדושת שבייעית. וצורך צילנו מושגיות ויראנו נפלאות.

¹ הערת י"ר המכון שליט"א:

לאחר בירור נתקבלי הנתונים הבאים, ברוב חלקי הארץ שהbanנות נשתלו בקץם הם אינם נתונים תוך שנהם, אולם באיזוריהם שהוושש מקרה, מקדים את השתייה לאכיב, ובעונה ראשונה זו, ניתן שיח הבננה את פריו לאחר כ- 11 חודשים. אולם זאת יש לציין כי השתילים הנוצרים מתרובית בר"ב, נשתלים כבר בהיותם בני חדש ומחצה, נמצאת למד, שישח הבננה לעולם נותן פריו לאחר שנה. זאת ועוד יש לציין, שאין זה רוב הגידולים. וגם שתילים אלו רק בפעם הראשונה שנשתלו נתונים תוך שנהם אבל בשאר שנים אינם נתונים תוך שנהם. ואcum"ל.

הרב דוד אביטן שליט"א
המכין למצות התלויות בארץ

חשוון תשס"א

זמן הביעור בפיטהiah ובו כמה פרטיים מדיני ביעור

הפיטהiah הוא פרי טרופי שלآخرונה התחליו לגדלו בארץ. וכיום יש מפרי זה כאן בארץ שני זנים, אדרום וצהוב. האדרום נתן פירות מסוף يولי עד אמצע דצמבר [לעוניינו: מתמוז תש"ס, עד ספטמבר תשס"א. ומתמוז תשס"א, עד ספטמבר תשס"ב]. והצהוב בחדשים ינואר פברואר מרץ [טבת, שבט, אדר].

ויש כבר חובת ביעור בפרי זה. האם נדונן כאילן שעושה פירות ב', פעמיים בשנה והאם אוכלים מהאדום על הצהוב ומהצהוב על האדרום.

במשנה שביעית פ"ט מ"ד: "אוכlein על הטעין ועל הדופרא אבל לא על הסתווניות. רבי יוסי מתיר כל זמן שביכרו עד שכילה הקין". ודופרא פירושו הראשונים, אילן שעושה פירות ב' פעמיים בשנה. וסתווניות פירושו הריבמ"ץ, ענבים העומדים בגפן כל ימות הסתיו ונקראים על שם הסתיו - סתווניות. וכ"כ הרא"ש בפירושו בשם העורך. אבל הרמב"ם בפירוש המשנה כתוב שסתווניות הם פירות החורף. [ואדרבא נראה מדובר במשנה תורה הל' שמיטה פ"ז ה"ד שאוכlein על ענבים קשים ביותר שאינם נגמרים עד סוף השנה. וכתבו מהר"י קורוקס ומן בס"מ והרבד"ז שלהרמב"ם היינו טפיחין. ע"ש]. וביכרו פרשו הראשונים - חנטו.

ובירושלמי שם אמר ר' יוסי הינו סברין מימר מפליגין ר' יוסי ורבנן בסתווניות, אבל לא בדפרין, אשתכחת תני רבי יהודה מתיר בדפרין והן שביכרו עד שלא יכילה הקין. ולדעת הר"ש סיריליאו מסקנת היירושלמי שמחולקת ר' יהודה ורבנן היא רק בדופרא, שדעת ר' יהודה אין לאכול על הדופרא אלא א"כ ביכרו עד שלא יכילה הקין. אבל סתווניות אפי' ביכרו עד שכילה הקין כיון שרוכם לא שכיחי אין סומכין עליהם כלל ככל עולם. אמן הראשונים והגרא"א פירשו שר' יהודה חולק בין בדופרא ובין בסתווניות, ובדופרא חולק לחומרא, וסובר שדוקא אם ביכרו עד שלא כילה הקין אוכלים עליהם, ובסתווניות חולק לקולא, וסובר שאם ביכרו עד שלא יכילה הקין אוכלים עליהם. ורבנן סוברים שאין אוכלים על הסתווניות כלל כיון שרוכם חונטים בחורף.

ולכאורה קשה, אם רבנן חולקים על ר' יהודה בדופרא, וסוברים שאוכלים על הדופרא גם אם חנתנו אחר הקין, כלומר בסתוינ, א"כ למה אין אוכlein על הסתווניות, הרי המדבר הוא משתמש באותו דבר לכואורה. בהכרח צריך לומר, שההבדל בין סתווניות לדופרא הוא בכך, שדופרא שעושים פעמיים בשנה, ובזמן שכילם הפירות בפעם הראשונה כבר מתחילה לגדול פירות בפעם השנייה עד השנה השנית, בדרך כלל, ולכון גם אם המזיציות היא שהפירוט ביכרו בסתוינ, שהוא כבר שנה שמנית, עכ"פ כיון שהפירוט היללו רגילים לצאת תמיד בשבעית, אין זה נראה כפירות של שנה אחרת, ואוכלים עליהם. לא כן סתווניות, שם לעולם פירות הסתיו, ולעלום זמן הקטיף שלזום הוא בסתיו, ואין עושים פעמיים בשנה, אלא יש מהם שמכרות לפני הסתיו בסוף הקין, ורוכם שמכרות בסתיו, אין אוכלים פירות שביעית על פירות אלו שביכרו בסתיו, כיון שנראים כפירות שנה אחרת. ודוק.

וכדי להוכיח שכן הוא, נקדמים לדرك בלשון הרמב"ם ז"ל בנדוד, ז"ל בפ"ז ה"ה: "אילן שהוועה עושה פירות שתי פעמיים בשנה, והיה לו מפירותיו הראשוניים, הרי זה אוכל מהן כל זמן שפירות

שניות מצויות בשדה. שהרי מאותו המין בשדה. אבל פירות הסתיו אין אוכליין בשביין, מפני שהם דומים לפירות שנה אחרת". ומכיון שכבר בפירוש המשנה פירוש הרמב"ם ששתוניות הם פירות החורף, ודאי שכן מפרש גם במשנה תורה. וא"כ ציריך להבין א. מה כוונת הרמב"ם באומרו "מפני שהם דומים לפירות שנה אחרת" הרי מדובר הוא באמת על פירות שנה אחרת, ככלומר פירות הסתיו, ולא על "דומים". ב. מה הוא זה שכותב "אבל" פירות הסתיו אין אוכליין בשביין וכו', וכי מדובר הוא על פירות שעושים שתי פעמים בשנה שכותב הרמב"ם "אבל" וכו'. הרי מדובר על סוג אחר למגמי. ג. לשון "אוכליין בשביין" משמעו שאוכליים פירות אחרים בשבייל פירות הסתיו, ולא אותן הפירות עצמן. ד. עוד ציריך לדرك ב"ש הרמב"ם שפירות שעושים ב' פעמים בשנה "אוכלי מהם כל זמן שפירות שניתיות מוצאות בשדה, שהרי מאותו המין בשדה" למה חזר שוב וכותב "שהרי מאותו מין בשדה" הרי כבר כתוב קודם "אוכלי מהם כל זמן שפירות שניתיות מוצאות בשדה".

ולהאמור הדבר מבואר היטב. שדופרא מצוי בשדה בפעם השנייה כבר בשנה השבעית, ומיד清澈ה הראשון כבר יש מהשני, ולכן כפל הרמב"ם שוב וכותב "אוכלי מהן כל זמן שפירות שניתיות מוצאות בשדה. שהרי מאותו המין בשדה". לומר, שדוקא בכחאי גונא אוכליים עליהם. אבל פירות הסתיו, שאינם מצויים כלל עד השמינית, אין אוכליין עליהם, ככלומר פירות הסתיו שבכירוי בשבעית אינם נאכלים על גבי פירות הסתיו של השמינית, אע"פ שיש מהם שמכירות בשבעית עכ"פ כיוון שהם פירות הסתיו, אין אוכליים עליהם לפי "דומים" לפירות שנה אחרת. כי פירות שלהי הקץ אינם אלא מבכירות, ועקר העז עשויה פירות בסתיו של השנה הבאה. ולכן גם דפרק הרמב"ם לכתוב שוב בדיין של דופרא לפני בין שעושה ב' פעים בשנה לבין שתוניות. ודוק. ועתה אחרי הדיין, כדי שנעמדו על ההבדל בין אילן שעושה פירות הסתיו בין תוניות. רק שnicר שהמין השני הוא פירות הקץ והראשון הוא פירות החורף וכדומה, מ"מ אוכליין על השנה. ע"ש. והוא ממש דברינו בס"ד.

ולפי"ז לכואורה פרי הפיתיאה האדום הוא דומה לשטוניות בדינו, ואין לדון אותו כאילן שעושה ב' פעים בשנה. דאין זה מציאות של דופרא כלל, אלא של אילן לו חנטה אחידה, כדוגמת אילן שיש לו ב' גנות, דהיינו תנאים ואתרגז וכו', כמושך בירושלמי שביעית פ"ד ה"א. אבל אין אילן שעושה פירות ב' פעים בשנה כלל. וחיביב לעבר את פירותיו בחידש כסליו תשס"א.

אלא שלכואורה כיוון שהפיתਆה הצהובה מוציאה כבר בטבת, יש מקום לדון אילן זה כדופרא. ולא כדופרא ממש, שהרי כאמור אין אילן אחד שעושה ב' פעים בשנה, אלא זנים שונים הם. ואמנם אין ללמידה דין זה מהשתוניות, שלפירוש הערוך והריבמ"ץ הם ענבים שתוניות ואין אוכליין עליהם רגליות. דשאני הני שנאים כפירות שנה אחרת. לא כן בנדוו"ד. וככובואר. אמנם האמת שההבדל בין האדום לצהוב איןו רק בזמן החנטה, אלא הבדל מהותי, כנראה גם לעניין כלאים [כך אמר לי יידי ריש"ז רוח שליט"א בשם מגדל מומחה]. וא"כ ברור שאין להתחשב כלל עם הצהובה וחיביב לעבר את האדומה בכסליו.

ואמנם עדין ציריך לברור מכיון שכאמור יש פיתਆה אדומה כבר בתמוז, ציריך לדעת האם בתשרי של מוצאי שמייטה חיביב לעבר שוב את הפירות, כיוון שהפירות שיש באילן הם פירות שמיינית, ופירות שמיינית אינם מצילות מן הביעור, או נאמר מכיון שיש באילן פירות הרי לא כליה להחיה מן השדה ופטור מביעור דפירות שמיינית מצילות.

ולכואורה אם נדקך בחלוקת רכנן ור' יהודה במשנה, בדורפה, שר' יהודה מהמיר, וסובר שאין אוכליין על הדופרא אלא א"כ בכורו עד שלא כללה הקין, ורכנן חולקים וסוברים שאוכלים עליהם גם אם ביכרו, ככלמר חנתו אחר שכלה הקין. א"כ משמע שפירות שמינית שפיר מצללות מבייעור. ושוב ראיית שכביר כתוב כן החזון איש בס"י ט"ו אות ג' ד"ה והנה. אלא שכח שכתוב להז הוא מפני שרבור השננים הפירות כן חוננים בשבייעית. ע"ש היטיב. ומוכרה לומר שמה שכתוב לפני כן בפישיות שפירות שמינית אינם מצלין מביעור, הינו אליבא דר' יהודה. ודוק.

והנה לפי הטעם שכתוב החזו"א, שרבור השננים חוננים בשבייעית, יש נפקא מינה גדולה לנדוין דיין, שהרי אילן הפייטהה לעולם כך הוא סדר חנתתו, חלקו בשבייעית וחלקו בשמיינית, וא"כ אין לאוכל על פירות השמיינית שלו כלל. אמן הגרש"ז אוירבאך צ"ל במנחת שלמה ח"א ס"י נ"א אות ט"ו, חולק על החזון איש, וסובר שלעולם כל שיש בשיעץ מן הפירות שפיר מצללים גם אם הם פירות שמינית, ומה שאין אוכליין על הסתוניות הוא משום שיש הפרש זמן ובן הראשין לשני. ע"ש. ולדעתו ברור שהפייטהה פטורה מביעור בתחילת השמיינית. והגם שבאמת אני כדי להכנסים וראשי בין הרים, מחלוקת יסודית זו יש לה השלכות רבות לדיני ביעור, ותורה היא וללמוד אני צריך.

והנה באור זרוע ח"א סי' של"ב, כתוב: "השיב רביינו יצחק בר' אברהם צ"ל להרב רב' יהונתן הכהן צ"ל, כתבת כליה לחייה מתי, בשבייעית או בשמיינית. כך פ"י ר"ת בשמיינית, כדתנן [שביעית פ"ט מ"ז] עד מתי נהנין ושורפין בהבן וקש של שביעית, עד שתרד רביעה שנייה. ואית בהבן וקש של שביעית, האין אפשר שתהא נקצרת} במרחשות תבואה שגדלה שליש בששית. ועוד תניא [פסחים נג,א] אוכלים בענבים עד הפסח ובזיתים עד עצרת ובגרכות עד חונכה ובתמים עד הפורים. ואית בשבייעית, א"א להנות, א"כ בששית. הלך על כrhoחין שנה שמינית היה ביעור כל אחד, כמו שמנורש בזמננו. וכן מצא בספר הרב ר' משה בר' מימיון צ"ל." עכ"ל האור זרוע. ונראה שר' יהונתן הכהן היה סבור שמיד כשנגמרה שביעית צריך לעבר כל מה שיש לו, אע"פ שמצוין בשדה עוד לחייה. והשיב לו ר' יצחק בן אברהם שאינו כן, והוכיח שאינו חביב לעבר כל זמן שיש בפועל פירות לחייה בשדה, ממה שנותר להנות בהבן וקש עד חנון של שמינית, כיון שלא כליה לחייה בשדה עד אז. וכיו' [זהוכחתו מהרמב"ם הינו ממ"ש בפ"ז ה"ז]: "ויגבב עשבים יבשים עד שתרד רביעה שנייה במווצאי שביעית". ודוק בדרכיו. ואט איתא דס"ל לר' יצחק שאוכליין על פירות של שמינית, היה לו לסתור דברי ר' יהונתן מכל וכל, בפשוטו, דאיינו תליין כלל בשבייעית ושמינית, אלא במציאות של כליה לחייה מהשדה. אלא ודאי משמע שגמ' ר' יצחק סובר שאין אוכליין על פירות שמינית כלל, ולכן הוצרך להוכיח שהבייעור הוא כל שכלו פירות שביעית מהשדה, דהיינו בשמיינית. אבל על פירות שמינית אין אוכלים כלל. וכן מוכח ממ"ש הרמב"ם הנ"ל: "ויגבב עשבים יבשים עד שתרד רביעה שנייה". משמע שאין אוכליין אלא על העשבים היבשים של שביעית, אבל העשבים החדשניים שגדלו בשמיינית אין מצלין אותו מהבייעור, כיון שאינם של שביעית אלא של שמינית. וזה ראייה ברורה בס"ד. ודוק. ולענ"ד הקולשה גם הסברא כך היא, שחוות הביעור כשללה לחייה היא על פירות שביעית, שחלק מממצותיה הוא הביעור, ואין להתחשב בפירות שמינית כלל.

ועל כן נראה שיש לעבר את פרי הפייטהה [האדומה] גם בouselיו של שנת השמיינית וגם בתחילת החורף של מוצאי שמינית.

הרבי ישי מזולומיאן שליט"א

שביעית בזמנן שלגים
מהורך ספר הנוחן שלג כת"י

א. שדה שכיטה אותו השלג, ואם לא יסולק יפסדו כל הגידולים, מותר לפנות את השלג.

כתב מרכז החזו"א (שביעית סי' יז ס"ק יח - יט) שיש מלאכות שאסרו חזה'ל אפילו שם ורק לאוקמי אילנא, משום שנראים יותר עבודה או משום גזירה אטו אברוי. וראה עוד בחזו"א שכטב (ס"י כ' אות (ח) דלא אמרו חכמים בכלל, במקום פסידא שריםן מלאכת שביעית בזמן הזה או בתולדות, אלא מנו חכמים. מה שהתריר והן מהדברים הכלולים את הרבים, אבל לא הותר ליחיד במארע פרטיו, וגם בדברים המצוים לרבים לא הכל התירו, שהרי אסרו לעשן כדי שתמותה התולעת, ולא יסוק לזומן שלא אכל העוף וכו'. ע"ש. וברידב"ז (פ"א סע' ה' ובבית הרידב"ז שם) כתב, שאפילו מלאכות שם לאוקמי, לא התירו אם הם באות להציל מנזקים שבאים בדרך הטבע, כגון חום וקור ותולעים וכו'. והוז"ד בס' משפטין ארץ שביעית (פרק ד העשרה 24).

אע"פ כן נראה דשרי, לפנות את השלג מהגידולים, דאין פעללה זו של פינוי השלג בגופו של האילן, וכן אינה משביחה את הגידולים, אלא רק משארה את מצבם הקיימים, ומאפשרת להם להמשיך ולגדול כרגיל, והוא לאוקמי ולא אברוי. ע"י בספר אור לציון שביעית (פרק א' בבאורים לשאלת יג), שהביא מדברי האחorners לברא את שיטת הרמב"ם (פרק א' מהל' שמיטה וויבול הלכה ה') שיכשחוב ולא יעשן תחתיו כדי שתמותה התולעת, ולא יסוק את הנטיעות בדבר שיש לו זהמה כדי שלא יאכל אותו העוף שהוא רך, עכ"ל. שלכאורה אין אלו מלאכות דרבנן ולאוקמי אילנא, ויש להתרם. דיש שתרצוו, שביעישון לא בר היזקה, וכל ההיתר לעשות מלאכה דרבנן לאוקמי אילנא הוא דוקא כשבורי היזקה. ע"כ. ע"ש. ועי' דרכ' אמונה להגר"ח קניבסקי שליט"א (שם ס"ק לט), דעא"ג דהו לאוקמי אילנא, לא כל אוקמי אילנא התירו, דהכא מחייב טפי עבודה ואסרו. וכ"כ בס"ק מ"ז. ובצינוי ההלכה ציין להחزو"א הנ"ל. וע"ע במש"כ בבאוור ההלכה (סע' א ד"ה ולא יאבק). ע"ש. וע"ע במש"כ ברה"ג שלמה עמאר שליט"א בחוברת תנובות שדה (גליונות מס' 28-29) ובמארו במדרך הירושה בד"ץ בית יוסף (פסח התש"ס, עמ' 71), בגדיר ההיתר לאוקמי אילנא בשבעית. ע"ש. וע"ע בספר חות השני להגר"ץ קריילץ שליט"א, מש"כ בעמץ אוקמי ואברוי' בשביעית באורך (פרק א' הל', עמ' עד ואילך). ע"ש. ועי' במקתב הרה"ג שאל ריבנברג שליט"א לקמן במכתבים בענין זה. ועתה ראיתי שכ"כ בספר ילקוט יוסף שביעית (פרק ח סע' ו). ועיין במה שכטב שם (ס"ק א') בענין ריסוס נגד תולעים ובגדרי אוקמי ואברוי. ע"ש.

**ב. אם ירד שלג על האילנות, וגורמים להפסד הפירות, מותר להסיר את השלג
שביעית.**

זה נחשב בכלל להעמיד את האילן, ולא להברותו. משום רכל פעללה הבאה להציל את הפירות מהפסד, הרי זה בכלל לאוקמי פירא ואוקמי אילנא, דשרי בשבעית. וכן הכא שעל ידי השלג באילן יפסדו הפירות, יש להתריר הסרת השלג. וכן פסק בילקו"י שביעית (פרק ח סע' ז). ועי' במש"כ הגר"ח קניבסקי שליט"א לקמן בקונטרס השו"ת (אות יא). ע"ש.

וכן אם השלג עלול לגרום לשבירת ענפים, מותר להסירו.

עיין במשנה שביעית (פרק ד' משנה ו) : אילן שנפחה קושרים אותו שלא יוסף להשבר. ע"כ. פירוש, אילן שנסדק מותר לקשור את ענפיו לביל ישברו יותר, אבל לצורך דיבוק סדקיו, אסור.

(reau"ב תפארת ישראל, הלכתא גבירתא ועוד). וכ"פ הרמב"ם (פ"א שמיטה ויבול הלכה כב). ע"ש. והטעם שאסרו לקשר כדי שיבדקו ענפיו, כתוב במקRSS דוד (זרעים סי' נט אorts ו ד"ה הנה הרמב"ם), משומ שפעולה כדי שיעלה הענף הוא תולדה דזורע, אבל שלא יוסיף להשרר אינה מלאכה, כיון שאין רגולות לעשotta. ע"כ, (והובא בס' המפתח שם). והוא הדין לענין הסרת השלג מעל ענפים העוללים להשרר מוכבר השלג. וכן פסק בילקו"י شبיעית (פרק ח סע' ז). ע"ש.

ושמא יש לחלק, דההמ מيري שהענץ כבר ניזוק, וניכר שהוא שבור ועומד, ולא התירו בקשירות הענפים ורק לעצור את המשך ההיזק. אבל בשולג לאוורה אין ההיזק ניכר כלל, ורק במשך הזמן שהושחה השלג על הענפים, מחייב כובדו הוא גורם לענפים שישברו, אבל טרם נשבר איזה ענף, שמא יש לאסור להוריד את השלג הנערם עליו. אלא שיש לומר דל שבא להציל מהפסד, וכל שכן הכא שיש חשש שמחמת כובד השלג, יפול ויקורס הענץ או ענפים ממנו, כפי שמצויה בעותה ירידת השלגים, יש להתרה הסרת השלג מעל גבי הענץ.

ג. מותר לשים שקיות על הפירות בשבעית בעת גידולם על הענץ, כדי למנוע מהם נזק מלחמת הקור, הברד וכיוצא בזאת. שmgrע באכילהם. אולם אסור לעשות כן כדי למנוע הפסד בנסיבות החיצונית או בנסיבותם.

עי' בשו"ת להורות נתן ח"ה (ס"י כז אorts ו) שכחוב, לאסור ולעטוף פירות בשמיota כדי להגן עליהם ממזיקים ומשינוי מזג האוויר. ע"כ. אולם בדרך אמונה (פ"א שמיטה ויבול בציוון ההלכה ס"ק קעט), הביא בשם הגראי"ש אלישיב שליט"א להתריר לחת שקיות נילון על הפירות בעת גידולם על הענץ, בכדי למנוע מהם נזק שmagur באכילהם, אבל אסור לעשות כן בכדי למנוע הפסד בנסיבות החיצונית או בנסיבותם. ע"ש. וכ"כ בשו"ת משות יוסף (ח"ב ס"י כ) ועוד. והעיקר בדברי האחרונים המתירים, כ"כ בילקו"י شبיעית (פרק ח סע' י. וע"ע בסע' ב). ע"ש. וע"ע במש"כ לקמן בסע' הבא.

ד. עץ אתרכזים העומדים למצוחה, שירד עליו שלג רב ויכול לגרום שהאתרכזים יתקללו ויפסדו למצוחה, מותר להוריד מהם את השלג.

יל"ע במצב זה, בעץ אתרכזים העומדים למצוחה, אי שרי לפנזה את השלג, שהרי ס"ו"ס יהיה ראים האתרכזים לאכילה אף אם לא יפנו את השלג מעלייהם, וכל הסרת השלג מעלייהם היא לצורך מצוחה גרידתא. אך י"ל דבלי להוריד את השלג מהאתרכזים יתכן שיפסדו למצוחם, ושפיר מקרי לאוקמי, שהרי אם לא כן אינם שווים כמעט אומה. ומצאתי בדרך אמונה להגורה"ח קנייבסקי שליט"א (פ"א הל' שמיטה ויבול בציוון ההלכה ס"ק קעט) בשם חמיו הגראי"ש אלישיב שליט"א, דלא הותרה מלאכה למנעת הפסד הפרי, רק כשותל להגרם הפסד בגוף הפרי. אבל אסור לעשות מלאכות אלו לتوزעת כספית גרידא, כגון לכין את עונת ההבשלה של הפירות לזמן שמחירות הפירות יהיה גבוהה, וכן אסור למנוע פגם קתן שאינו ממש מועותי לגביה הפרי ע"פ שהוא ממש מועותי לגביו מהירו. ולכן מותר בשבעית לשים שקיות על הפירות בעת גידולם על הענץ בכדי למנוע מהם נזק שmagur באכילהם, אבל אסור לשים בכדי למנוע הפסד בנסיבות החיצונית או בנסיבותם, כגון באתרכזים. וכ"כ כעין זה באורחות רבנו הקהילות יעקב (ח"ב עמ' שנה). ועי' תשוי' מהרי"ל דיסקין (ס"י כז אorts ובמש"כ בדרך אמונה שם (ס"ק פח). ע"כ.

אבל שיש לומר, שככל יעקרו של עץ האתרכזים הוא בשביל מצוחת המינים, ובלא זה אין לו שום עניין באתרכזים, ולא נטעם לשם אכילה או עשיית מركחת וכיוצא בז, וכיון שפנוי השלג הוא לצורך האתרכז שיהיה ראוי למה שהוא ניטע, לכארה הוא בכלל לאוקמי אילנא, יש להקל. וכשם

שמצינו לכמה אחרונים (הגר"ש וואזנר שליט"א, קובץ מבית לוי, קובץ ה ניסן תשנ"ד עמ' נ, אורחות ובני הכה"י ח"ב עמ' שנז בשם החזו"א. שווית משנת יוסף ח"ג סי' ו) שהתייר להסיר את הקוץים בעץ או לעטוף אותם בשקיות, כדי למנוע את פסילתם למצוה. ומ"מ בשלג קיל טפי, שאין זו מלאכה בגוף האילן, כומר וכדומה, אלא מסיר המונע, וכל עיקרו של עץ האתרוג הוא לזרוק למצואה.

ואמנם יש להסתפק, דshima כל התייר הוא בכך שהאתרוג לא יפסל למצוה, אבל לצורך שהיה מהודר יותר, אין להקל, דזה אינו לאוקמי פירא. ואף גבי הסרת קוץים, דעת הגר"ש וואזנר שליט"א (שם), שאין להסרים עבורי תוספת הידור כשרות האתרוגים, אא לא הסרתם יהיו כשרים, וכל התייר הוא רק כדי למנוע פסילתם. ע"ש. ולכורה הוא הדין גבי הסרת השlag. ושם כיוון שאין עושה מעשה בגוף האילן, קיל טפי. ועי' ילקו"י شبיעית (פרק ח סע' ח), ובמש"כ הראה"ג שאל ריכנברג שליט"א לסתן במכתבים בעניין האתרוגים.

ה. מותר לכוסות ביריעת וכד' גידולים, פירות וגידולים למינן המחוורדים לקרען בשנה השביעית, במקום שיפסדו לגמרי מלחמת הקור, הגשמי והשלגי.

איתא במשנה شبיעית (פרק ב משנה ד), מזהמן את הנטיעות וכורcin אותן עד ראש השנה. וכן כתוב הרמב"ם (פ"א הל' שמיטה ויובל הל' ה) ולא יכרוך את הנטיעות. ע"כ. כלומר בשנת השמיטה. ובדרך אמונה שם (ס"ק מה) ביאר, דהינו שיקבץ הענפים והפירות ויקשרם כדי שייעלו במישור ולא ינטו על הארץ (פיה"מ להרמב"ם), ו"י"א שכורcin דבר סביב האילן בקץ' מפני החמה ובחורף מפני הצינה (ר"ש), ו"י"א שמחברין קלחי הנטיעות יחד אם היו ממיין אחד, כדי שיתחכרו להיות בעץ אחד (רבנו נתן). ע"כ. משמע לפירוש הרא"ש, שיש לאסור לכוסות את הגידולים וכדו' בשמיטה, שכן מה לי סביב האילן מה לי מעליו. אלא שא"צ זהה, דהא בהדייא כתוב הרמב"ם (פרק ג הלכה ט) בדברים המותרים לעשות עד ראש השנה: "וועושין להם בתים". ובדרך אמונה (ס"ק ע"א) הביא את ביאור הרמב"ם בפירוש המשניות, שעושין להם צל להסך מפני הגשם והמשש שלא יזקם. וכן הביא את הרא"ש בשם הירושלמי, שעושין להם בית מ מש, לצל. ע"ש עוד פירושים. וא"כ אין לכוסות את הגידולים, שהרי עובדה זו מותרת עד ר"ה, כמו שס"ים הרמב"ם שם: "כל עכודות אלו מותרות בערב שביעית עד ר"ה של שביעית ואפילו בזמן המקדש". ע"כ. ויתרה מזו כתוב בתפארת ישראל ה"ד בדרך אמונה שם (בציוון הלכה ס"ק קלב), דכל שמעכב היזק שבכללות הטבע, כצינה וחמה ורוח ה"ו' כל כאבורי אילנא ואסרו. ע"ש. וכ"כ הראה"ג צבי כהן שליט"א בספרו שמיטה קרקעות (פרק ח סע' א - ב) לאסור כיסוי הגידולים. ע"ש. אולם אם ולא זה יפסדו הגידולים לגמרי, שרי. וכ"פ בילקו"י شبיעית (פרק ח סע' ט). ע"ש. עyi' במש"כ הגר"ח קניבסקי שליט"א לסתן בקונטרס השו"ת (אות מב).

מדור תגבות

על דין תולדה דזרעה / הגאון רבי מאיר מאוזע שליט"א

ו בטבת התשס"א

לכבוד
מערכת תנובות שדה
מושב בית עוזיאל
שלום וברכה !

ראייתי מה שהעיר על דברינו ידידנו הגרא"ש עמאר שליט"א בಗליון תשי" - בטבת עמוד 20, שם נפרש כן נמצא דההטס' חולקים בזה על רשי" וכור'. ואני לא פירשתי כלום בדעת רשי" אלא בדעת הרש"ש, שהוא זיל' הבן דכוונת רשי" תולדה דזרע ממש, וכמ"ד בМО"ק החורש בשבייעת לוקה לפי שהוא כען הפרט דשך לא תורע. ועל זה הקשה הרש"ש דא"כ למ"ד אינו לוקה איך יפרנס המשנה, ותירץ לפמ"ש בכב"ב שדרבן היה להנעה זעעים בבורך המחרישה והיא נקובה ובשעה שחורש נופלים הזרעים אחד אחד וכו' ייל' דבכזה מיררי מתני' דהוי זרע ממש, כלומר ולא כפירוש"י שהוא רק תולדה דזרע, דבכה"ג אינו לוקה להן מ"ד. ואדרבא רשי" ותוס' חולקים לפי הבנת הרש"ש, דרש"י אפי' במחפה הוי רך תולדה דזרע ולא זורע ממש. ואם כדברי הגרא"ש עמאר נר"ו למה הוצרך הרש"ש להפמ"ש בכב"ב וכו' הול"ל בפשיטות דבמחפה חייב לכ"ע כמ"ש התוספות. ותו לא מידי.

בברכה
נאמן ס"ט

הפרשת תרו"ם ע"י משגיח / הרב אהרון בוארון שליט"א

בעזהשיות יומם ב' כי בטבת התשס"א

לכבוד
מערכת קובץ תנובות שדה
שע"י המכון למצות התלויות בארץ
בית עוזיאל

בגליון 32-33 נתפרסמו דברינו בעניין הפרשת תרו"ם שמפרישים המשגיחי – כשרות בחנויות ובתי עסקים. והעלינו להקל דשפייר מהניא הפרשתם. ובענף ו' כtabנו להшиб עד"ק דמן הגוש"ז אויערבך זיל' שפקפק בזה מצד שבעל החנות למרות שמסכים ומסמיך את המשגיח – כשרות להפריש תרו"ם מפירותיו מ"מ אינו מתרצה אלא לכך שהמשגיח – כשרות יוציא מעט יותר מא' ממאה (+1%) מהפירות ויזורך לפחות, אבל אינו מתרצה כלל לכך שהמשגיח יקנה עוד כעשירות מהפירות לולאים ועוד כעשירות לעניים. וא"כ אין ההפרשות חלות, כיון שיווצא שאין המשגיח

מוסמך ע"י הבעלים להקנות כו"כ ללוים וכו"כ לעניים. עכת"ד. ואנכי בענייני כתבתי דיש להעיר עד"ק ממה שכחטו הרא"ש בפ"קDKDושן (סימן כ) וסיעתו, ונפסק להלכה בש"ע או"ח (סימן יד בסופו) ואה"ע ס"י כח סי"ט. עוד. וכחובנו בקייזור דמשם מוכח שאין מעכבות התרומות הבעלים לקניין, אלא סגי בעצם התרומות שיפרשו לו מפירוטיו כדי שיהיו מותרם באכילה. ועי"ז מミלא העשית התרומה ממון כהנים והמעשר ראשון נעשה ממון לוים והמעשר עני ממון עניים. ע"כ דברינו.

וידינו הרה"ג העורך מהר"ד אביטן שליט"א כתוב להעיר על דברינו, וכדי להקל על המיעין העתיק תחילתה לשונו: אם באמת מתרצה בעל החנות בהפרשה עצמה, גם הגרש"א צ"ל מסכים דשפיר דמי, וכל ערעורו הוא רק על כך שבבעל החנות אינו יודע כלל מהנהשה באמת, ואין התרומות אלא בקבלת העוזת ההכשר, ובבעורה מוכן הוא שיטול המשגיח מעט מהפירוט ויזורק וכו'. ואין בעל החנות יודע כלל מההפרשה האמיתית, ואילו יידע לא היה מסכים. ועל זה טרם ראתה בדברי הרוב הכותב שיווכיה היפך מזויה. ומה שצין לסתות" יד וכו', אינו ענין לנו"ד, וככובואר לمعايير. עכ"ל יידינו הרה"ג העורך.

ברם בקורסṭא לא הבנתי הערטו. והנני לבאר בעזהשיות את הנקודה העיקרית בה נטו דרכינו בענייתין מדרכיו בקדוש של מון הגרש"ז אויערבך זיע"א. דכפי שהבנתי יסוד דברי הגרש"א הוא, שהתרומות באופן כללי של הבעה"ב שיפרשו לו תרו"ם אינה מספקת, וזאת משום שבהפרשת התרו"ם יש הפקעת ממון מן הבעלים, ואנו זוקים להתרומות בפירוש גם להפקעה המוננית. ועל יסוד זה באננו להעיר. דמצאנו בכמה דוכתי דהתרומות כלית של הבעלים לעשית מצוה במונו די בה גם כדי להפיקע ממון במידה שנדרשת עבור קיומ המצוה, וזאת למורת שברור שהוא לא נתכוון לה כל בהתרומות הכלילית לקיום המצוה במונו. ואמרתי בעניי להביא לזה ראייה מפירוש מהחידוש הרא"ש בפ"קDKDושן (סימן כ) ובעוד מקומות, שהמשאל חפץ לחברו במטרה מפורשת כדי שיחבירו יעשה בו מצוה מסוימת, אף שהוא אמר בפירוש שהוא "משאל" את חפזו, מ"מ כיוון שהשואל אלו לו בפירוש שmeterת השאלה היא כדי לקיים בחפץ וזה המצוה פלונית, ועפ"הدين אי אפשר לשואל לקיים את המצוה בחפץ א"כ יש לו עליון בעלות גמורה, אנו אומרים "דכיוון שהשואל לו את הטבעת אדרעתא לקדש בה את האשא, אנן סהדי דגמר בלבד ליתנה לו באותו לשון (ר"ל ובאותו קניין) שיועיל לעניין קדושין, שתהא האשא מקודשת בה, כי אדרעתה דהכי מסר לידי את הטבעת, ואם לא יועיל בלשון שאלת יהיה בלשון מתנה, וכל הփחות תהיה מתנה ע"מ להחזרו". (כ"ה לשון הרא"ש שם). הרי שלך לפניך שאע"פ שהשואל נתקוין בפירוש רוק להשאיל, אנו אומרים שהטבעת ניתנת לשואל במתנה או במתנה ע"מ להחזרו. ויקנהו מן האשא וחזרונה לו, "או יחזיר לו דמיו". – כלשון הרא"ש שם. והוא שאמנו בענייתין להסביר עד"ק דהגרש"א.

ודע שאין לדחות ולומר שדברי הרא"ש נאמרו רק בעניין קדושין, אשר בזה מסתמא שגם המשאל יודע את ההלכה שאין הקדושין יוכלים לחול א"כ יש לאיש המקדש בעלות גמורה על הטבעת. ומ שא"כ באופן כניון דין דהפרשת תרו"ם שאינו יודע כלום מענייני המצוה הנידונה. הא ליתא. חדא דכלל אין זה במשמעות דברי הרא"ש וסבירתו. ותו אדרבה כבר פירש המג"א (ס"י תרנה סק"ג) איפכא, וביאר שהרא"ש לא כתוב סברתו המחוinda השגיא לא דוקא כשהמשאל אינו יודע את ההלכה שציריך שהטבעת תהא בבעלות גמורה של האיש המקדש את האשא. ע"ש. גם דע

שאין להקשות על דברינו מדברי החולקים על סברת הרא"ש הנז' המוחדשת. וכמו שביארנו זאת באורך בס"ד בקבוץ תנובות שדה (תשרי תש"ס עמוד כה והלאה). קחנו משם¹.

עוד יש לי להעיר קצת על דברי ידידנו יצ"ו, שכתב שטרם ראה בדברינו שהוכחנו היפך סברת הגרוז"א. דהרי הבנו דברי מrown החוז"א שכ' בפירוש (דמאי סימן טו סוף אות ו) בדברינו. וכן הבנו שגם שם הגרוז"פ פראנק נ"ע הסכים לזה.

ומה שסימן הרב העוזר יצ"ו בעניין מה שהצורך הגרוז"א להסביר לע"ה בעל החנות בקיומו את ענייני הפרשנות: ובאמת שהדבר אינו מסויך כלל, וצריך רק ללמד את בעל החנות את דין הפרשת תרו"מ בקיומו, ולאחר מכן שיתן את הסכמתותו לא חישיןן, ובודאי לא לדברים שבלב שאינם בדברים. עכ"ל יצ"ו. הנה אנחנו בעניין סבור שהדבר כן מסויך, ואני ייחיד במחשבה זו. ונסים אם נסכים לדברי כת"ר שאין זה מסויך כלל, מ"מ כלל אני רואה את דברי בזזה כמשנה שאינה צריכה, דיש הבדל גדול ומהותי בין אם נתפס את עניין ההסברה לבעל החנות כחומרא בעלמא לבין אם נתפסות זאת כדבר חובה ע"פ הדין וSKUOB לודאי שבלא זה כלל לא חלות הפרשנות. ווז"ב.

¹ לענ"ד הדברים פשוטים דאן נון הרא"ש קשור כלל לנדו"ד, דהרא"ש מירי כשייש התרצות כללית, והחסרון הוא רק בפרטים. ככלומר שאין המשאל יodus שההלך היא שאין האשה מתדרשת בדבר שאל, אבל יש לו למשאן רצון כללי לחות את הטענה לפלי' כדי שיקדש בה אשה. משא"כ נדו"ד, טוען הגרוז"ז אוירבאך וצ"ל, שאין בעל החנות מתרצה כלל בהפרשנת עשרים אחו מפירוטו, ולא מסכים למשנה השלחיה בזזה, ואילו ידע לא היה מסכים כלל, כיוז"ש. ויסודות להילוק הנ"ל מבואר ברכבי יוסף או"ח סי' שס"ט אות א', דהיכא שאין התרצות כללית לא דבר הרא"ש. יע"ש. גם מ"ש בע"ז נג, ב, מדפלחו לע"ז שליחותיהם וכוי ע"ש. כבר כתוב בברכ"ז אה"ע סי' ה' אות טו"ב דאיינו מדין שליחות ע"ש. א"כ הכא בתמורה שצרכן שליחות, וכל שלא מינוחו שליח להפירוש ואנן סהדי שלא ניח"ל בהפרשנת עשרים אחו וכוי וודאי לאו שליח הוא כלל. ודוק.